

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНИ НАН УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені БОРИСА ГРІНЧЕНКА

СЕРІЯ
«БІОБІБЛІОГРАФІЯ ВЧЕНИХ УКРАЇНИ»

ОЛЕКСАНДР ОНИСИМОВИЧ ТАРАНЕНКО

Біобібліографія до 75-річчя

Київ — 2024

Надруковано за ухвалою вчених рад
Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
(Протокол № 6 від 27.06.2024)
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
(Протокол № 4 від 4.06.2024)

Автор вступної статті
та упорядник бібліографічного покажчика
В. Л. Іващенко

Рецензенти:

Шевченко Лариса Іванівна, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент НАН України, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри стилістики та мовної комунікації Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Мовчун Леся Вікторівна, доктор філологічних наук, старший науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії і структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови НАН України

ОЛЕКСАНДР ОНИСИМОВИЧ ТАРАНЕНКО: Біобібліографія до 75-річчя / НАН України. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні; Київський столичний університет імені Бориса Грінченка / упоряд. В. Л. Іващенко. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024. 84 с.; порт., ілюстр. (Біобібліографія вчених України).

У виданні висвітлюються основні етапи життєвого й творчого шляху відомого українського мовознавця члена-кореспондента НАН України Олександра Онисимовича Тараненка, схарактеризовано основні здобутки вченого в різних сферах і напрямках мовознавства. Подано бібліографічний покажчик його праць.

Для фахівців-лінгвістів, а також для всіх, хто цікавиться проблемами, сучасним станом та історією мовознавства.

УДК 016:929

- © В. Л. Іващенко,
вступна стаття, упорядкування, 2024
- © Київський столичний університет
імені Бориса Грінченка, 2024

ЗМІСТ

ОЛЕКСАНДР ТАРАНЕНКО ЯК МОВОЗНАВЕЦЬ: ПОШУКИ, НАПРЯМИ, РЕЗУЛЬТАТИ.	5
ЛІТЕРАТУРА ПРО НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ О. О. ТАРАНЕНКА.	32
ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ	33
Дисертації, автореферати	33
Монографії	33
Словники, енциклопедії, інші довідники.	35
Статті, тези доповідей	36
Рецензії.	79
Газетні статті, виступи	80
ВІДПОВІДАЛЬНЕ РЕДАГУВАННЯ.	82

ОЛЕКСАНДР ТАРАНЕНКО ЯК МОВОЗНАВЕЦЬ: ПОШУКИ, НАПРЯМИ, РЕЗУЛЬТАТИ

Олександр Онисимович Тараненко народився 24 червня 1949 року в селі Дмитрівка Петропавлівського району (тепер це територія розширеного Синельниківського району) Дніпропетровської області в родині вчителів. На початку 50-х років сім'я переїхала до сусіднього села Олешівка цього ж району.

У 1968–1973 рр. О. Тараненко навчався на філологічному факультеті Дніпропетровського державного університету за спеціальністю «українська мова і література». За словами Олександра Онисимовича, він і досі з вдячністю згадує викладачів кафедри української мови — професора-консультанта Василя Семеновича Ващенка, який підказував йому теми для наукових розвідок, був керівником його дипломної роботи; Дмитра Харитоновича Баранника з його ґрунтовними, максимально насиченими інформацією лекціями; енергійну й ділову Віру Олександрівну Шадуру, Поліну Єгорівну Мишуренко, яка з ентузіазмом залучала до наукової роботи студентську молодь, керувала діяльністю мовознавчого гуртка (старостою гуртка був кілька років і О. Тараненко), викладачів кафедри української літератури — іронічного ерудита Никифора Олександровича Томашука, блискучу лекторку Клавдію Петрівну Фролову. Щодо того, ким би він хотів себе бачити в майбутньому житті, то молодий студент уже пробував свої сили в написанні деяких прозових белетристичних етюдів, за-

міток для місцевих газет. Хлопці — однокурсники й старшокурсники (а хлопців було тоді, як, мабуть, і тепер, зовсім небагато на філфаку) вже робили перші спроби переважно в художній літературі — у поезії, новелістиці, журналістиці. На першому курсі вони заохотили і його відвідувати засідання літературної студії при обласній філії Спілки письменників України, але, послухавши кілька разів під час обговорення творів представників літературної молоді, як старші колеги й наставники дорікають їм за «дрібнотем'я» і навіть за брак «радянськості» (це було, здається, в обговоренні кількох новел одного старшокурсника філфаку з назвами на зразок «Бабина скриня»), Олександр відчув, що бажання займатися літературною, як і журналістською, творчістю в нього згасло. Викладачі кафедри української мови зацікавили молодого студента лінгвістичною проблематикою, і він вирішив пов'язати своє життя саме з мовознавством.

Група співробітників відділу лексикології та лексикографії Інституту мовознавства (1980 рік). Зліва направо — сидять: С. І. Головащук, Л. О. Родніна, Л. С. Паламарчук, Г. М. Гнатюк, А. А. Бурячок; стоять: Г. Н. Демчик (Горюшина), Н. Є. Лозова, Н. Ю. Шиян (Мельник), В. Б. Фридрак, О. І. Нечитайло, О. О. Тараненко.

З 1973 року наукова діяльність О. Тараненка пов'язана з Інститутом мовознавства ім. О. О. Потебні Академії наук України: навчання в аспірантурі (1973–1976 рр., науковий керівник — професор Л. С. Паламарчук), із 1976 року — молодший, із 1985 року — старший, із 1986 року — провідний науковий співробітник відділу лексикології та лексикографії; з 1987 року — завідувач цього відділу.

Під час зустрічі з проф.
Д. Х. Баранником (Крим, 2003 рік).

Після утворення в жовтні 1991 року Інституту української мови АН України він працював у цьому інституті як директор-організатор, потім його директор і водночас завідувач відділу лексикології та лексикографії (1991–1998 рр.), у 1998–2003 рр. — як завідувач розширеного відділу лексикології, термінології та ономастики. Пізніше (2003–2009 рр.) став завідувачем кафедри загального та українського мовознавства Київського національного лінгвістичного університету.

З вересня 2009 року О. Тараненко знову працює в Інституті мовознавства ім. О. О. Потебні — як провідний науковий співробітник, а з 2016 року як завідувач відділу загального мовознавства.

Олександр Тараненко — доктор філологічних наук (із 1990 року), професор (із 1992 року), член-кореспондент Національної академії наук України зі спеціальності «загальне мовознавство» (з 2018 року).

На виїзному засіданні
Наукової координаційної ради з проблем
«Закономірності розвитку мов
і практика мовної діяльності»
НАН України» (Одеса, 2012 рік).

О. Тараненко є автором понад 600 наукових публікацій, у тому числі у виданнях Польщі, Німеччини, Словаччини, Угорщини, Сербії та ін. країн. Це мовознавець із широким діапазоном наукових інтересів — україніст, славіст, дослідник проблем загального та зіставного мовознавства, соціолінгвіст.

Свій науковий шлях в Інституті мовознавства О. Тараненко розпочав із дослідження проблем мовної семантики — це насамперед його кандидатська й докторська дисертації. У монографії на основі кандидатської дисертації — «Полісемічний паралелізм і явище семантичної аналогії» (Київ, 1980) — автор сформулював теоретичні положення переважно на матеріалі української мови; у монографії на основі докторської дисертації — «Мовна семантика в її динамічних аспектах» / «Языковая семантика в ее динамических аспектах» (Київ, 1989) — залучено факти різних слов'янських і неслов'янських мов.

До проблематики наукових інтересів О. Тараненка прилягають також його дослідження різних аспектів відношень між мовою і суспільним сприйняттям світу, між національною мовою і національною ментальністю (ці питання тією чи іншою мірою розглядаються в різних працях дослідника, про які йтиметься далі; окремо тут можна назвати його статтю «Мова як дзеркало етнічної ментальності: так і ні (кілька мовних явищ)» (Мовознавство, 2021. № 6).

Якщо узагальнити вихідні позиції О. Тараненка як дослідника проблем мовної семантики, це, по-перше, усвідомлення наявності принципового ізоморфізму семантичних процесів на різних рівнях мовної структури, тобто певних спільних або співвідносних ознак, і принципової можливості зведення їх до якогось єдиного кількісно обмеженого комплексу. Зокрема, у монографії «Полісемічний паралелізм і явище семантичної аналогії» (Київ, 1980) висвітлюються питання, пов'язані з дією процесів аналогії на рівні лексичної семантики (як відомо, явище аналогії в мовознавстві розглядають звичайно на рівнях фонетики та морфології слів). Пор., наприклад: з од-

ного боку, *південь* і *північ* як відповідні частини доби; з другого — *південь* як одна з чотирьох сторін світу (коли йдеться про сонце, яке перебуває в південній частині неба), а за аналогією й *північ* як протилежна частина світу, хоча позамовними обставинами цього пояснити не можна. У монографії «Мовна семантика в її динамічних аспектах» / «Языковая семантика в ее динамических аспектах» (Київ, 1989) аналізуються такі механізми семантичного розвитку мовних одиниць і категорій, як метонімія, метафора, що є загальносеміотичними явищами (автор поділяє погляди Р. Якобсона, Є. Куриловича, О. Потебні), а також аналогія (з виділенням різних її типів) та деякі інші процеси.

По-друге, це концепція семантичної організації мови (її лексико-семантичної, граматичної, словотвірної структур) із виділенням трьох аспектів мовного вираження суспільного сприйняття світу — людина і світ, людина і суспільство, людина як така — і організації принципів відображення світу в мовній свідомості. Це насамперед великий, близько 3,5 авторських аркушів, розділ «Відображення суспільного сприйняття світу в семантиці мови» в колективній монографії «Мова і культура» (Київ, 1986) — матеріали тодішнього методологічного семінару під керівництвом В. Русанівського. У системі орієнтирів «Я — ТУТ — ТЕПЕР» (за К. Бюлером, Е. Бенвеністом та ін.), що становлять вісь семантико-прагматичної організації мови, зокрема в аспекті розширення діапазону її вияву від конкретно-мовленневих ситуацій до рівня мови загалом, О. Тараненко сформулював такі принципи цієї організації (у їхній послідовності від ширшого до вузкого), як, зокрема, у вираженні орієнтира «Я» (або принципу егоцентризму в мові):

1) принцип антропоцентризму (наприклад, у формуванні й розвитку граматичної категорії роду та інших іменних класифікацій оформлення належності до певного класу виробляється звичайно насамперед для назв людей, протиставляючись у формі активного класу, категорій чоловічого і жіночого ро-

дів пасивному класові, категорії середнього роду для оформлення найменувань інших понять);

2) принцип соціоцентризму (разом з етноцентризмом та іншими різновидами групування мовного соціуму за принципами «ми — вони», «свій — чужий»);

3) принцип «господаря» (наприклад, у мовах тих народів, де приручено і коня, і козу, більше найменувань для коня, ніж для кози; родова диференціація виробляється звичайно в позначеннях тих тварин, у яких ознака належності до тієї чи іншої статі має значення для людей);

4) принцип соціально активної особи, який виступає в мові у трьох трансформаціях: а) як примат осіб зрілого віку відносно осіб юного та похилого віку — принцип вікової зрілості («дорослої людини»); б) як примат осіб чоловічої статі відносно осіб жіночої статі — принцип андроцентризму (у патріархальних і різною мірою в постпатріархальних суспільствах); в) як примат більш авторитетного в соціальному плані відносно менш авторитетного — принцип соціального авторитету (престижу).

Ось що, наприклад, писав про цю працю її рецензент Ю. Карпенко: «Чи не найдосконаліше опрацьований розділ, що його написав О. О. Тараненко. Розділ цей і найбільший у монографії. Він являє собою <...> цілісну й привабливу концепцію семантичної організації мови. Спочатку автор проаналізував три аспекти мовного вираження суспільного сприйняття світу — людина і світ, людина і суспільство, людина як така. І якщо перший та останній аспекти розглянуто дещо фрагментарно, то відображення в мові внутрішньосоціального плану дійсності («людина і суспільство») описується прекрасно — глибоко й оригінально. Особливий інтерес викликає аналіз участі граматики у вираженні цього аспекту. <...> Далі О. О. Тараненко розвиває свої думки про напрями розвитку семантичного рівня мови і принципи мовного вираження дійсності. Виходячи із системи орієнтирів **я — тут — тепер**,

що становлять вісь семантичної організації мови, вчений формує принципи такої організації, зокрема принцип антропоцентризму, принцип “господаря”, принцип андроцентризму та ін. Розробка і обґрунтування цих принципів — дуже вагомий внесок у семасіологію і загальну теорію мови. Здається, вчений уловив невлітими закони семантичного розвитку. В усякому разі, знайдено компас для подорожей у дуже прихливному семантичному океані» (Українська мова і література в школі, 1988. № 1. С. 77). До висвітлення різних виявів дії принципу андроцентризму в структурі української, як і інших мов європейського культурно-мовного ареалу, О. Тараненко неодноразово повертався пізніше, зокрема в статті «Динаміка слов’янських іменних класифікацій у діахронії і синхронії (на формально- і семантико-граматичному та словотвірному рівнях)», яку опубліковано в збірнику «Слов’янське мовознавство: Доповіді до XI Міжнародного з’їзду славістів» (Київ, 1993), а також у монографії «Андроцентризм у системі мовних координат і сучасний гендерний рух» (Київ, 2021).

До цього можна додати, що про такі явища в організації лексико-семантичної, граматичної, словотвірної структур мови, як принцип антропоцентризму, принцип андроцентризму, О. Тараненко почав писати ще до того, як це стало тепер практикуватися в нас. К. Мізін у праці «Людина в дзеркалі компаративної фразеології» зазначив: «Тут слід визнати, що в Україні ще до “моди” на антропоцентризм з’явилася низка розвідок, присвячених викладу суті цього принципу. Прикладом може слугувати дослідження О. О. Тараненка, де автор разом із антропоцентризмом розкриває сутність ще двох принципів — егоцентризму і соціоцентризму, пропонуючи об’єднати ці принципи світосприйняття та світорозуміння людини під одним “принципом господаря” [Тараненко 1986: 120–122]» (Київ; Кременчук, 2011. С. 159).

Крім того, різним питанням семантики присвячена серія статей О. Тараненка в енциклопедії «Українська мова» (Київ,

2000, 2004, 2007). Докладний аналіз явища синонімії в українській мові на її різних структурних рівнях можна знайти також у його статті, поданій у «Словнику синонімів української мови» (2000. Т. 2).

Наступний напрям наукової діяльності О. Тараненка, пов'язаний із періодом роботи саме у відділі лексикології та лексикографії, — це питання теоретичної лексикографії. Дослідник вивчив і узагальнив попередній досвід української та світової лексикографії, зумів достатньо глибоко розробити теорію лексикографічного портретування слова, про що свідчить, зокрема, його концепція створення нового багатотомного тлумачного словника української мови принципово нового типу, на принципово нових методологічних засадах. Див. проспект «Новий словник української мови: концепція і принципи укладання словника» (Київ; Кам'янець-Подільський, 1996), а також пізніші доповнення до задуму створення цього словника, викладені в його статті «Словники української мови в діяльності Академії наук України» у збірнику «Лексикографічна парадигма XXI ст.: теорія і методологія: До 100-ліття від дня народження Леоніда Сидоровича Паламарчука» (Київ, 2023). Олександр Онисимович розробив також вихідні концепції однотомного тлумачного «Словника української мови» за відп. ред. В. Жайворонка (Київ, 2012), «Словника української мови в 11 томах: Додаток» у 2-х книгах (Київ, 2017), до якого ввійшли нові слова і значення, зведеного словопоказчика «Український лексикон кінця XVIII — початку XXI ст.: словник-індекс» у 3-х томах (Київ, 2017) і був науковим керівником авторських колективів цих словників на початковій стадії їх укладання (до свого переходу на іншу роботу 2003 року).

Так, тлумачний словник нового типу (див. проспект «Новий словник української мови: концепція і принципи укладання». Київ; Кам'янець-Подільський, 1996) бачився його ініціаторові як:

1) за своїм фізичним обсягом — словник порівняно невеликий: приблизно в шести томах, але за обсягом реєстру — до 250–300 тисяч слів, а разом із можливими додатками (словниками географічних назв України, особових імен українців, абrevіатур та ін.) і значно більше;

2) за принципом добору мовного матеріалу та його лексикографічної інтерпретації — словник реєстраційно-нормативний, який, найширше фіксуючи словниковий склад української національної мови, давав би водночас достатньо повну, значно докладнішу й різноаспектну, порівняно з наявними досі словниками української мови, нормативну характеристику мовних фактів із позиції сучасної літературної мови, рекомендації щодо вживання слів і т. ін.;

3) за принципом подавання матеріалу — словник активного типу (це стосується насамперед слів найбільш уживаної лексики), зорієнтований не просто на пояснення значення слів та їх коротку граматичну й стилістичну характеристики (не завжди з достатньо цілеспрямовано дібраним і, як правило, з величезним, громіздким ілюстративним матеріалом), а на активне засвоєння лексичних і фразеологічних одиниць та практичне користування ними, що досягається шляхом найширшого, але водночас стислого опису реального функціонування мовних одиниць (за допомогою наборів типових лексичних і паремійних контекстів, подавання ортологічних рекомендацій, відбиття парадигматичних відношень і синтагматичних зв'язків одиниць тощо: див. наступний пункт);

4) за принципом побудови словникової статті — словник багатоцільового, універсального призначення з достатньо широким обсягом інформації про словникову одиницю: з її семантизацією (містить у відповідних випадках елементи енциклопедичної інформації, а для певних розрядів предметної лексики — також подавання графічних ілюстрацій), із докладними граматичною (з майже повною, а не фрагментарною, як це досі практикується, словозмінною парадигмою) і сти-

лістичною та прагматичною характеристиками, з відбиттям її лексико-семантичних і словотвірних системних відношень, варіантності, подаванням типових контекстів її вживання, вимови, написання відповідно до сучасних правописних норм, а також (у довідковому відділі) із зазначенням її першої лексикографічної і, якщо це можливо, узагалі писемної фіксації (насамперед для одиниць, відомих ще з давніх пам'яток), попередніх вимовних та правописних варіантів, етимології, а для діалектної лексики — відповідного діалектного масиву. Щодо забезпечення реєстрових одиниць словника детальною граматичною характеристикою, то реальні основи для цього вже є: для таких лексикографічних потреб О. Тараненко підготував спеціальний довідник «Словозміна української мови» (Nyíreguháza, 2003)¹.

Ще один важливий напрям наукової діяльності О. Тараненка, яким він став займатися насамперед як директор Інституту української мови НАН України, а потім уже й пізніше, — це мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі), контакти та взаємовпливи української і російської мов новітньої доби (з прагненням охопити різні сторони цієї проблематики, що взагалі характерно для творчого підходу дослідника). Висвітленню цих питань були присвячені, зокрема: великий оглядовий розділ «Мовна ситуація і мовна політика часів “перебудови” та державної незалежності України (кінець 80–90-ті роки)» у колективній монографії «Українська мова: 1945–1995» (Orpole, 1999.

1 Цей довідник було створено як додаток до словників української мови достатньо повного або й середнього обсягу у вигляді таблиць відмінювання і дієвідмінювання з певними коментарями в необхідних випадках (згідно з європейською лексикографічною практикою). Див. перший зразок практичного втілення цього задуму за допомогою цифрових і цифрово-літерних індексів, що подаються біля реєстрових слів на літери «А», «Б» і «Г». Такий формат запропонували угорські лексикографи, які працювали над укладанням «Українсько-угорського словника» / «Ukrán-magyar szótári adatbázis» в 6-ти книгах за ред. Іштвана Удварі (Nyíreguháza, 2003), наприклад: **ба́за** {2} *bázis*, *alap*; **база́льт**, у {27} *bazalt*; **база́рний** {58} 1. *piaci*, ...; **базарува́ти** {79А} 1. *piacra kerekedik*, ...; **базі́ка** {1Г} *locsogó*, ...; **базі́кати** {81} *fecseg*, ...; **бала́чка** {2Да} 1. *beszélgedés*, ... та ін.

С. 35–66); окремі тематично зорієнтовані статті достатньо великого обсягу — «Явище історико-мовної міфотворчості в сучасному українському суспільстві» (Мовознавство, 2011. № 6), «“Соціолінгвістична карта” української топонімії» (Студії з ономастики та етимології, 2010), «Мова і церква в сучасній Україні» (Мовознавство, 2019. № 6; у співавторстві з німецькими науковцями, які організували соціологічне опитування населення з цих питань) та ін.

У зв'язку з інтенсивним розгортанням в українській мові протягом останніх десятиліть процесів словотвірної, насамперед суфіксальної, фемінізації під впливом різних як соціальних (зокрема поширення вже й в Україні руху «феміністичної лінгвістики»), так і власне мовних чинників О. Тараненко спеціально звернувся до висвітлення цього явища в уже згадуваній вище монографії «Андроцентризм у системі мовних координат і сучасний гендерний рух» (Київ, 2021), де відзначає, що це пояснюється не тільки факторами соціального плану — розширенням суспільної ролі жінок, цілеспрямованим впливом феміністичного руху, демократизацією мовної діяльності, а й культивуванням тих особливостей української мови, що їх розцінюють як властиві тільки або переважно їй. Монографія, як зазначено в рецензії А. Архангельської, «представляє результати глибокого, всебічного і неупередженого вивчення андроцентризму в системі мовних координат у проекції на ідеї гендерного руху, окреслює коло проблем, пов'язаних із реальними й потенційно можливими результатами гендерно чутливого реформування мови, містить цінний ілюстративний матеріал стосовно слов'янських і неслов'янських мов європейського ареалу» (Slavia, 2021. Seš. 4. S. 503).

1994 року, коли в національно зорієнтованих колах українського суспільства розгорнулися протести проти намірів другого Президента України запровадити в країні другу державну (або офіційну) мову, О. Тараненко виступив із серією публікацій у різних засобах масової інформації з роз'ясненням

необґрунтованості, помилковості такого кроку влади. Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Спілка письменників України, Інститут української мови НАН України провели у вересні того ж року наукову конференцію на цю тему, де О. Тараненко виголосив основну доповідь «Юридичний статус мов і мовна дійсність в Україні», яку опубліковано в збірнику матеріалів конференції «Мова державна — мова офіційна» (Київ, 1995).

З розгортанням військової агресії Російської Федерації проти України й початком повномасштабної російсько-української війни О. Тараненко в статті «Російсько-українська війна і українська мова (попередні спостереження)» (Мовознавство, 2023. № 3–4) дав детальну й різнопланову характеристику досить помітних змін як у складі (структурі) української мови, так і в її суспільному статусі у зв'язку з цими подіями.

У сфері контактів східнослов'янських мов особливу увагу О. Тараненка привертають, з одного боку, зміни в тенденціях до «притягування» / «відштовхування» у відносинах між українською й російською мовами, а з другого, — специфіка такого усного субстандартного ідіому, як українсько-російський «суржик» (у зіставленні з аналогічними ідіомами в деяких інших слов'янських мовах).

Зміни в тенденціях «притягування» / «відштовхування» міжукраїнською і російською мовами в новітній період, як пише автор, свідчать про відчутні трансформації у взаємовпливах між ними не тільки суто кількісного (за масовістю та динамічністю, інтенсивністю), але і якісного характеру (з певними модифікаціями тематико-змістового та аксіологічного планів і у векторах впливів) — з розширенням у новій мовній дійсності країни позицій саме української мови. Адже до початку 90-х років перша з цих тенденцій традиційно характеризувала полюс російської мови на шкалі взаємовідносин обох мов, а друга — полюс не так власне української мови, як української мовної свідомості в її прагненні до збереження мовної само-

бутності. Див. у цьому аспекті такі статті автора: «Українсько-російські мовні контакти» — в енциклопедії «Українська мова» (Київ, 2000, 2004, 2007); «Українсько-російські мовні контакти на сучасному етапі: притягування і відштовхування. I. Впливи, інтерференція, запозичення» (Мовознавство, 2010. № 2–3); «Українсько-російські мовні контакти на сучасному етапі: притягування і відштовхування. II. Текстуальні вкраплення, прецедентні тексти мовою оригіналу» (Мовознавство, 2010. № 4–5); «Нові тенденції в поширенні елементів російської мови в корпусі й текстах української літературної мови» (Мовознавство, 2019. № 2–3).

Різні аспекти такого мовного явища, як українсько-російський «суржик», — структура, особливості функціонування та використання, тенденції розвитку цього ідіому — знайшли своє висвітлення: у великій оглядовій статті О. Тараненка «Суржик» в енциклопедії «Українська мова» (Київ, 2004, 2007); у його розділах у двох колективних монографіях (разом з білоруськими та німецькими колегами), які вийшли в Німеччині: «Варіативність і стійкість у контактних різновидах: спостереження за змішаними формами мови в Білорусі, Україні та Сілезії» / «Variation und Stabilität in Kontaktvarietäten: Beobachtungen zu gemischten Formen der Rede in Weißrussland, Ukraine und Schlesien» (Oldenburg, 2013), «Трасянка та суржик — змішане білорусько-українсько-російське мовлення: мовний

На півночі Німеччини (2012 рік).

інцесту Білорусі та України?» / «Trasjanka und Suržyk — gemischte weißrussische und ukrainisch-russische Rede: Sprachlicher Inzest im Weißrussland und der Ukraine?» (Frankfurt am Main, 2014); у його доповіді, яку було виголошено в тематичному блоці «Змішане мовлення або змішана система: спонтанне і конвенціоналізоване змішування кодів у рамках мовного контакту в субстандартних мовних різновидах — Білорусь, Україна, Силезія» на XV Міжнародному з'їзді славістів (Мінськ, 2013).

Об'єктом пильної уваги О. Тараненка як дослідника сучасних мовних процесів стали також питання, пов'язані зі станом та тенденціями розвитку української літературної мови (на широкому тлі відповідних явищ у мовах інших слов'янських народів і ширше — народів пострадянських та взагалі постсоціалістичних країн), що можна пояснити, з одного боку, динамікою розвитку української літературної мови протягом кількох останніх десятиліть, досить швидким оновленням її ресурсів, а з другого, — наявністю різних поглядів щодо тих чи інших питань української мови не тільки серед мовознавців-україністів, а й у широких колах мовного загалу. Ці питання висвітлено в таких працях О. Тараненка, зокрема: у статті «Суперечності між національним і соціальним у розвитку літературної мови» у збірнику «Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві» (Київ, 2012); у монографіях — «Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ—початок ХХІ ст.)» (Київ, 2015), «Українська літературна мова кінця ХХ — першої чверті ХХІ ст.: стан і тенденції розвитку» (Київ, 2024), досить великій за обсягом (близько 165 обліково-видавничих аркушів), із охопленням широкого комплексу мовних явищ. Автор зазначає, що інтенсивна динамізація системи української літературної мови на її різних структурних рівнях зумовлена активізацією трьох основних чинників, рушійних сил мовних процесів — це:

1) потреба в істотному оновленні комплексу номінативних засобів мови як наслідок появи / актуалізації значно більшо-

го й, головне, відмінного від попереднього кола понять, що потребують мовного вираження, фокусування пріоритетної уваги суспільства також на інших, ніж дотепер, сферах його життя і соціальних цінностях (у зв'язку з переходом країни до нового типу соціально-економічних та політичних відносин і формуванням власної державності, а також унаслідок потужних процесів культурно-мовної глобалізації);

2) потреба в подальшому коригуванні — нормуванні та систематизації різних сегментів української літературної мови внаслідок підвищеної до неї уваги суспільства в аспекті встановлення якомога питоміших її основ через поглиблення пошуків ідентичності (або «відновлення» чистоти, як подають у національно активних колах суспільства) та структурний розвиток — у зв'язку з проголошенням української мови як державної та розширюванням її функціонування в різних сферах суспільного життя;

3) потреба в розширенні загальностилістичних і власне стильових номінативно-експресивних можливостей для мовного самовираження суспільства, що інтенсивно реалізується тепер у межах літературної мови в загальному руслі її демократизації, зокрема в посиленні елементів колоквалізації («орозмовлення») й навіть жаргонізації, у поширенні лексики та словотвірних моделей професійних сфер слововжитку, у процесах інтенсифікації оказіонального словотворення, у явищах мовної гри тощо.

Певне уявлення про структуру й зміст монографії О. Тараненка «Українська літературна мова кінця ХХ — першої чверті ХХІ ст.: стан і тенденції розвитку» (Київ, 2024) може дати сам перелік її основних розділів: Розділ I. Відбиття в українській мові новітнього періоду формування нової системи соціальних пріоритетів і цінностей / антицінностей; Розділ II. Демократизація і лібералізація як характерні явища функціонування української літературної мови на сучасному етапі; Розділ III. Нові тенденції в поширенні елементів

російської мови в корпусі й текстах української літературної мови; Розділ IV. Явище мовної глобалізації. Експансія впливів з боку англійської мови; Розділ V. Впливи на корпус сучасної української літературної мови з боку інших мовно-літературних практик (у межах української загальнонаціональної мови ХХ століття); Розділ VI. Посилення тенденцій до коригування української літературної мови на засадах її національної самобутності та до її систематизації на засадах регулярності. Особливості сучасного мовного пуризму і його напрями; Розділ VII. Питання про наявність та узаконення регіональних і національних варіантів української мови; Розділ VIII. Зміни на різних структурних рівнях української літературної мови: 1. Фонетика. Морфонологія; 2. Морфологія; 3. Синтаксис; 4. Словотворення: а) моделі словотворення сучасної української мови як віддзеркалення нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства; б) моделі словотворення сучасної української мови в аспекті їхнього нормативного орієнтування; 5. Лексика; Розділ IX. Зміни у співвідношеннях між тенденціями до аналітизму / до синтетизму; Розділ X. Українська ономастика в системі нових національно-культурних, ідеологічних і державно-політичних координат; Розділ XI. Питання українського правопису; Розділ XII. Мовна політика України щодо забезпечення нормативних засад української літературної мови.

Підсумовуючи проведене дослідження, автор зазначає: «Українська мова в умовах державної незалежності України поступово й нерівномірно в різних сферах суспільного життя і в різних регіонах країни просувається в напрямі досягнення відповідності між її проголошеним юридичним статусом державної мови України і фактичним станом функціонування, який на час надання їй цього статусу визначався умовами українсько-російської диглосії. Розвиток її до стану мови з повною парадигмою соціального функціонування пролягає, з одного боку, через заповнення нею нових сфер мовного

життя суспільства та перехід на спілкування нею нових верств населення, з другого ж боку, через подальше її шліфування в нових обставинах реального, практичного використання та подальше нормування її літературної форми. Для реально-го забезпечення першого з цих напрямів має бути насамперед ефективна мовна політика держави та готовість суспільства до такого стану справ, для другого ж, крім цього, — увага мовного соціуму до чистоти й культури української літературної мови, але водночас і тактика виваженості, тверезої збалансованості в підходах до цих питань з боку тих чи інших його кіл.

Українська літературна мова на цьому шляху в межах описуваного періоду вже демонструє істотне просування, хоча, звичайно, до реального статусу її як справжнього “дому буття” (відомий вислів М. Гайдегера) для всього українського суспільства ще досить далеко. Говорячи про достатньо помітні зрушення на цьому шляху української літературної мови, слід насамперед відзначити істотне розширення функціонування її в суспільному житті й подальший структурно-стильовий розвиток — передусім у книжних стильових сферах, що найбільшою мірою можуть піддаватися свідомому регулюванню з боку суспільства, — в жанрах офіційно-ділового, наукового стилів, помітно — у конфесійному стилі, а також у виробничій сфері, у війську, в спорті (у функціонуванні цих сфер насамперед, звичайно, у публічному просторі), менше — в розмовно-побутовій сфері; цілком очевидне усунення з її складу значної частини елементів російської мови (насамперед у лексиці та словотворенні) й узагалі поступовий відхід від масового наслідування російської мови, в тому числі від запозичання з інших мов через її посередництво; коригування її нормативних засад. У цьому спільна заслуга мовознавців, лексикографів, термінологів, журналістів, педагогів і всіх, кому не байдужа доля української мови, як і основної маси мовного загалу, яка тепер значно уважніше ставиться в цьому плані до свого мовлення» (Київ, 2024. Ч. II. С. 748).

Олександр Онисимович констатує також зміни в теперішньому портреті української літературної мови й у негативний бік: з одного боку, «як явна протидія її коригуванню — це наслідок лібералізації в підходах мовного соціуму до користування нею (звідси досить помітні явища “забруднення” мовлення позанормативними елементами, вульгаризмами, жаргонізмами, а також росіїзмами) і культурно-мовної глобалізації з її масовими потоками запозичень»; з другого — «як зворотний, “прихований” бік коригування, коли “плюс” у разі його надмірного педалювання стає “мінусом”, як явище гіперпуризму» (Київ, 2024. Ч. II. С. 749). Дослідник вважає: «Якщо спрогнозувати, зокрема, й дальше поширення нинішнього бурхливого й нестримного творення суфіксальних фемінативів, тенденцій до обмеження в ужитку й навіть витіснення за межі норми таких словотвірних розрядів, як віддієслівні іменники — назви дії із суфіксом *-к-а* (*обробка, стрижка* і под.), ад’єктивовані та субстантивовані утворення на *-чий*, похідні від форм активних дієприкметників теперішнього часу (*дрейфуюча крига* — із заміною на *дрейфувальний*, «існуючий порядок», «незамерзаючий порт», «працюючий пенсіонер», «залучення *непрацюючих*» і под.), відносні прикметники з суфіксом *-ичн(ічн)-* (*академічний, енциклопедичний* і под. — із заміною їх на *академічний, енциклопедійний* і под.), граматичної категорії пасивного стану дієслів у формі дієслів на *-ся*, активізацію закликів до уникання в ужитку аналітичних (описових) номінативних зворотів на зразок *здійснювати контроль* (із заміною їх тільки на однослівні назви: *контролювати* і под.), то в сукупності з усіма іншими інноваціями на різних рівнях структура української літературної мови матиме помітно інший образ, ніж до початку 90-х років» (Київ, 2024. Ч. II. С. 749).

О. Тараненко засвідчує факт підвищення рівня не тільки широти функціонування української літературної мови в різних сферах суспільного життя та в різних регіонах країни, а й володіння її нормами в середовищі дедалі ширших кіл на-

селення в межах описуваного періоду, що, за його спостереженнями, особливо стало увиразнюватися з 2022 року, а також наводить зразки публічного мовлення осіб з державного керівництва країни, урядовців, працівників муніципальних, правоохоронних органів, осіб з військового керівництва та ін.

У підсумку дослідник констатує: «Отже, українська літературна мова дедалі більше набуває статусу необхідної суспільної престижності. Але цей процес відбувається все-таки досить повільно (особливо якщо згадати про вже понад 30 років державної незалежності України й порівняти це з мовними ситуаціями, наприклад, у нововиниклих країнах Балтії в період між двома світовими війнами), і, крім того, не менш важливе значення має при цьому широта, повнота поширення української літературної мови в усіх сферах життя суспільства, включно з розмовно-побутовою, сферою масової культури та ін. Поки що передчасно говорити про подолання досить істотного розриву між прагматичною і символічною (“романтичною”) функціями української мови в їхньому значенні для життя українського суспільства (адже, наприклад, кількість тих, хто вважає рідною для себе саме українську мову, поки що значно перевищує кількість тих, хто реально спілкується нею). Поки українську літературну мову забороняли (в добу царизму) або обмежували у функціонуванні (в радянські часи) “згори”, вона мала в очах її шанувальників образ небажаної для влади, несправедливо ущемлюваної, що давало додатковий стимул для її культивування як найвиразнішої національної святині (так, у роздумах про долю української мови в ті часи можна було почути характерні висловлювання на зразок: “Серце кров’ю обливається”). Тепер же, коли українська мова функціонує як державна мова незалежної країни, але все одно не так швидко завойовує її суспільний простір, на перший план має, звичайно, виступати насамперед функція її комунікативно-прагматичної потреби для якнайширших верств українського суспільства» (Київ, 2024. Ч. II. С. 749).

Істотне місце в колі наукових інтересів О. Тараненка посідають питання нормативності української літературної мови — як поточний стан мовної практики, так і тенденції сучасних ортологічних настанов, а також відповідні напрями державної мовної політики України. Див. щодо цього його велику статтю «Державна мовна політика і контроль за станом літературної мови: досвід постсоціалістичних країн» у книзі «Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ» (Київ, 2019). Він також уклав уже згадуваний вище довідник «Словозміна української мови» (Nyíreguháza, 2003), у якому поряд із систематизацією парадигм відмінювання і дієвідмінювання української мови запропоновано розв'язання ще не опрацьованих або спірних парадигм багатьох слів, їхніх структурних розрядів. Як зазначено в рецензії С. Я. Єрмоленко на цю працю, «рецензований довідник цілком відповідає двом основним вимогам, які ставляться перед працями подібного роду: а) він побудований на добре й різнобічно продуманих, надійних теоретичних підвалинах; б) він достатньо широко охоплює матеріали української мови й належним чином урахує здобутки українського мовознавства в галузі словозміни» (Мовознавство, 2003. № 5. С. 86).

Окремою ланкою роботи О. Тараненка є вдосконалення правопису української мови, над яким він працював у складі кількох Українських національних комісій із питань правопису при Кабінеті Міністрів України. Діяльність комісії 1994–1996 рр., заступником голови та практичним координатором якої був Олександр Онисимович, найбільшою мірою заслуговує на увагу як за демократичним стилем роботи, так і за продуктивністю напрацювань, які відбито у збірнику «Український правопис: так і ні» за упоряд. О. Тараненка (Київ, 1997). І хоча з різних причин ця редакція «Українського правопису» не побачила світу (Олександр Онисимович детально аналізує поточний стан мовної практики і дає пропозиції на майбутнє у великому розділі «Питання українського правопису» моно-

графії «Українська літературна мова кінця ХХ — першої чверті ХХІ ст.: стан і тенденції розвитку» (Київ, 2024)), багато з її напрацювань увійшло до подальших редакцій правописного кодексу української мови. О. Тараненко був також одним з укладачів першого академічного «Орфографічного словника української мови» (Київ, 1994; 2-ге видання — 1999), підготовленого на основі нової на той час редакції «Українського правопису» (Київ, 1993).

Окреме місце в науковому доробку О. Тараненка посідають дослідження питань стилістики мовних засобів. Ураховуючи насамперед потреби лексикографічної стилістики — з метою адекватнішої характеристики стилістичного статусу реєстрових слів (висловів) у словнику, дослідник у проспекті «Новий словник української мови: концепція і принципи укладання словника» (Київ; Кам'янець-Подільський, 1996. С. 114–135), а також у статті «Лексика» в енциклопедії «Українська мова» (Київ, 2000, 2004, 2007) запропонував ієрархічно побудоване групування в межах емоційно забарвленої лексики з виділенням таких категорій:

1) на шкалі реєстру «високе (наприклад, *грядущий, керманч, клич*) — низьке (*смердіти, пузатий, сопливий*)» без додаткових емоційно-оцінних конотацій, наприклад: **УСТА (ВУСТА)...**, *перев. висок і поет. Губи*; **СМЕРДІТИ...**, *зниж. 1. чим і без дод. Мати, виділяти неприємний запах*;

2) для стилістичної кваліфікації одиниць з експресивно-підсилювальними значеннями, наприклад: **ЗВІР...** 2. *перен., експр.* Про дуже люту, жорстоку людину; **СТРАХ...** 5. *у знач. присл., розм. експр.* Дуже, надзвичайно (*він був страх блідий*); **ЧУХМАРИТИ...**, *прост. Експр. до чухати*;

3) для емоційно-оцінної характеристики слів — з поділом за вираженням емоційної оцінки (позитивної і негативної) і емоційного ставлення. Позитивна емоційна оцінка стилістично виражається як схвальна, наприклад: **ВОЯКА...**, *розм. 1. перев. схв.* Випробуваний, досвідчений вояк, що лю-

бити свою справу (*старий вояка*). Негативна емоційна оцінка градується від просто несхвальної до зневажливої і презирливої, наприклад: **ДІВИЦЯ**... 1. *заст. і фолькл.* Те саме, що **дівчина**. 2. *розм. несхв.* Про дівчину, чия поведінка, манери, звичка одягатися видаються надто нескромними, викликають осуд (*модна дівиця*); **ДРУЖОК**..., *розм. ...* 3. Несхв. до **друг** 1 (*зв'язався з якимись друзками*); **БАЗІКА**..., *розм. зневажл.* Той (та), хто багато базікає; **БРЕХУНЕЦЬ**... Зневажл. до **брехун**; **ЗБИГОВИСЬКО**..., *розм. презирл.* Група людей з якоюсь спільною негативною ознакою; **ЗЛОДЮГА**..., *розм.* Презирл. до **злодій**. Позитивне емоційне ставлення стилістично виражається як пестливе: **ДОНЯ**..., *розм. пестл.* Те саме, що **дочка** 1, 2. Негативне емоційне ставлення — як грубе: **БАНЬКИ**..., *розм. груб.* Очі; **СВЕКРУШИЩЕ**..., *розм.* Груб. до **свекруха**; жартівливе: **ВЕСЕЛУХА**..., *розм. жарт.* Горілка; іронічне: **ЧАСТУВАТИ**... 3. *чим і без дод., розм. ірон.* Завдавати ударів, бити кого-небуль; **ТІТОЧКА**..., *розм. ...* 2. Ірон. до **тітка** 2 (*огрядна тіточка*); глузливе: **РОГОНОСЕЦЬ**..., *розм. глузл.* Чоловік, якого зраджує (зрадила) дружина; фамільярне: **ДРУЗЯКА**..., *розм. фам.* Добрий, щирий товариш; друг; використання як лайки: **ПАРШИВЕЦЬ**..., *розм. лайл.* Погана, гидка людина (про чоловіка, хлопця).

О. Тараненко подав також детальну характеристику системи мовних засобів образності — тропів і фігур в українській мові й, зокрема, у творчості Тараса Шевченка, що представлено у відповідних статтях в енциклопедії «Українська мова» (Київ, 2000, 2004, 2007) і в «Шевченківській енциклопедії» в 6-ти томах (Київ, 2012–2015). Серія відповідних статей в останньому з названих видань — це не лише власне аналіз зображально-виражальних засобів поезії Шевченка, а й серйозні теоретичні напрацювання. Ось, наприклад, групування різновидів фігур мови, або риторичних (стилістичних) фігур, у творчості поета: фігури розгортання (це порівняння, оксиморон, антитеза, повтор, паралелізм, ампліфікація і градація, плеоназм та ін.)

і фігури згортання (еліпсис, умовчання, апосіопеза, асиндетон та ін.), фігури переміщення (інверсія, хіазм та ін.), фігури роз'єднання (анжамбеман, парцеляція, гендіадис та ін.), фігури діалогізації (риторичні звертання, питання, вигуки, заперечення і ствердження та ін.).

Олександр Онисимович був розробником концепції, координатором великої науково-організаційної роботи щодо реалізації проекту першої в україністиці й найповнішої серед слов'янських мов (3-тє видання містить 2027 статей) фундаментальної енциклопедії «Українська мова» (Київ, 2000; 2-ге видання — 2004; 3-тє видання — 2007), а потім став заступником голови й пізніше співголовою редакційної колегії видання. Для цього проекту він особисто підготував близько 140 статей. Як згадує О. Тараненко, до нього в 1987 році звернувся тодішній директор Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України В. Русанівський із пропозицією розробити загальний задум такого видання та підготувати орієнтовний перелік статей до нього, про що він уже попередньо домовився у відповідних інстанціях. Реалізація проекту такого великого тематичного енциклопедичного видання в найавторитетнішому на той час видавництві «Українська Радянська Енциклопедія» (УРЕ) стала можливою тоді в загальному контексті початкових кроків на шляху демократизації суспільного життя в країні. Було розроблено (за участю всіх членів редколегії) попередній перелік статей (у межах 20 тематичних розділів), і видавництво УРЕ оформило його як брошуру майже на 100 сторінок під назвою «Українська мова (енциклопедія). Тематичний реєстр слів» (Київ, 1988) та розіслало для обговорення й пропозицій на мовознавчі кафедри університетів і педагогічних інститутів, у суміжні наукові установи, до Спілки письменників України, до редакцій провідних газет. З відповідними доповненнями та уточненнями (які з'являлися весь час і потім) робота над створенням енциклопедії розпочалася. На початок 90-х років вона була в основному готова, хоча побачила світ із різних причин лише 2000 року.

Хоча енциклопедія присвячена опису лише однієї мови — української, для здійснення цього задуму потрібна була, безперечно, широка загальнотеоретична ерудиція її творців, обізнаність зі станом справ за межами України. Як цілком слушно зазначив П. Селігей, один із її рецензентів, «вихід Енциклопедії — це навіть не здобуток, а фундаментальне завоювання вітчизняної лінгвістики. <...> Праця гідна того, щоб її авторський колектив відзначити належним чином. Такою почесною відзнакою могла б стати Національна премія України імені Тараса Шевченка» (Мовознавство, 2005. № 3–4. С. 159).

Перше засідання редколегії енциклопедії «Українська мова» (1988 рік).
Зліва направо: Н. Ф. Клименко, В. Г. Скляренко, В. М. Русанівський,
О. О. Тараненко, В. В. Німчук (на фото — не всі члени редколегії).

Було підготовлено також 4-те видання енциклопедії «Українська мова», значно розширене в змістовому та ілюстративному аспектах, яке мало вийти 2013 року. Воно успішно пройшло програму «Українська книга» у плані держбюджетного фінансування, але з незалежних і зовсім не наукових причин так і не побачило світу.

Крім уже названих словників, О. Тараненко є укладачем та редактором низки інших лексиконів української мови

(у співавторстві), зокрема академічного «Словника синонімів української мови» у 2-х томах (Київ, 1999–2000), бере участь у створенні нового академічного тлумачного «Словника української мови» у 20-ти томах (Київ, 2010–...) (як науковий редактор кількох його томів, а починаючи від 5-го тому також як перший заступник голови редакційної колегії словника).

Під час XIV Міжнародного з'їзду славистів (Охрид, Північна Македонія, 2008 рік).
Праворуч на фото: Е. П. Стоянова, В. В. Лучик, В. А. Широков, О. О. Тараненко.

Олександр Онисимович був учасником XI–XVI Міжнародних з'їздів славистів, на яких виголосив доповіді: «Динаміка слов'янських іменних класифікацій у діахронії і синхронії (на формально- і семантико-граматичному та словотвірному рівнях)» (Братислава, 1993), «Українська мова пост-тоталітарного часу на фоні інших слов'янських мов» (Краків, 1998), «Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі)» (Любляна, 2003), «Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі)» (Охрид, 2008), «Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні (на загальнослов'янському тлі)» (Мінськ, 2013), «Зміни у співвідношеннях між тенденціями до аналітизму / до синтетизму на межі XX–XXI ст. (українська мова на загальнослов'янському тлі)» (Белград, 2018).

На XV Міжнародному з'їзді славистів
(Мінськ, 2013 рік).

На фото також: В. Л. Іващенко
(аспірантка 1993–1996 рр.
та докторантка 2002–2005 рр.
О. Тараненка).

Багато уваги О. Тараненко приділяє науково-організаційному забезпеченню діяльності провідного лінгвістичного журналу України «Мовознавство» — як заступник головного редактора (з 1993 року), голова науково-редакційної ради (з 2020 року).

Як науковий керівник аспірантів і науковий консультант докторантів Олександр Онисимович готує наукові кадри (під його керівництвом успішно захищено 20 дисертацій із різних проблем українського, загального та зіставного мовознавства, з яких 7 докторських).

На Загальних зборах НАН України (2019 рік).
На фото також: М. Мозер (австрійський мовознавець,
президент Міжнародної асоціації українців),
Б. М. Ажнюк (директор Інститут мовознавства
ім. О. О. Потебні НАН України).

Разом із дружиною Аушрою (ліворуч) та дочкою Ліною (праворуч)
(після урочистого вручення дипломів випускникам
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2019 рік).

ЛІТЕРАТУРА ПРО НАУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ О. О. ТАРАНЕНКА

1. Тараненко Олександр Онисимович. *Хто є хто в Україні* / ред. Г. Андрущак, С. Білокінь, Ю. Марченко та ін. Київ: К.І.С., 1997. С. 504–505.
2. Тараненко Олександр Онисимович. *Хто є хто в Україні. 1997. Біографічний словник* / гол. ред. Ю. О. Храмов. Київ: Фенікс, 1997. С. 341.
3. Тараненко Олександр Онисимович. *Хто є хто в Україні* / Київське наукове товариство ім. Петра Могили. Київ: К.І.С., 1997. С. 278.
4. Тараненко Олександр Онисимович. *Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України — 75. 1930–2005: Матеріали до історії* / відп. ред. В. Г. Скляренко. Київ: Довіра, 2005. С. 527–528.
5. Єрмоленко С. Я. Тараненко Олександр Онисимович. *Українська мова: Енциклопедія* / Редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. 3-тє вид., зі змінами і доповненнями. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. С. 703–704.
6. Тараненко Олександр Онисимович. *Кочан І. Українське термінознавство в іменах*. Львів: Літопис, 2012. С. 236.
7. Тараненко Олександр Онисимович. *Українська граматика в іменах: енциклопедичний довідник* / упоряд.: А. Загнітко, М. Балко. Донецьк: ДонНУ, 2013. С. 379–381.
8. Тараненко Олександр Онисимович. *Вікіпедія — вільна енциклопедія*. URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Тараненко Олександр Онисимович](https://uk.wikipedia.org/wiki/Тараненко_Олександр_Онисимович) (дата звернення: 10.06.2024).

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ДРУКОВАНИХ ПРАЦЬ

Подано бібліографічний перелік майже всіх друкованих праць О. Тараненка, опублікованих у 1972–2024 рр. (деякі незначні, на погляд самого автора, праці, а також частину газетних публікацій тут не відбито).

Дисертації, автореферати

1. Параллелизм и аналогия в лексической полисемии (на материале украинского языка). Дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.02. Киев, 1976. 180 с.
2. Параллелизм и аналогия в лексической полисемии (на материале украинского языка). Автореф. дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.02. Киев, 1976. 20 с.
3. Языковая семантика в ее динамических аспектах (на материале украинского языка). Дисс. ... д-ра филол. наук: 10.02.02. Киев, 1989. 376 с.
4. Языковая семантика в ее динамических аспектах (на материале украинского языка). Автореф. дисс. ... д-ра филол. наук: 10.02.02. Киев, 1989. 31 с.

Монографії (індивідуальні та колективні)

1. Полісемічний паралелізм і явище семантичної аналогії. Київ: Наукова думка, 1980. 116 с.
2. Языковая семантика в ее динамических аспектах. Киев: Наукова думка, 1989. 256 с.

Рецензії

Карпенко Ю. Нові горизонти динамічної семантики. *Мовознавство*. 1989. № 4. С. 70–73.

Benkovicová J. [Recenze]. *Československa rusistika*. 1990. XXXV. Č. 2. S. 121–123.

Кочерган М. П. [Рецензія]. *Вопросы языкознания*. 1991. № 5. С. 146–151.
Regus C. [Recenzie]. *Studii și cercetări lingvistice*. București, 1992. Anul XLIII. Nr. 3. P. 3–4.

3. Новий словник української мови (концепція і принципи укладання словника). Київ; Кам'янець-Подільський, 1996. 172 с.

Рецензії

Карпенко Ю. О. Справді новий словник. *Мовознавство*. 1996. № 6. С. 69–72.

Штець М., Фурдік Ю. Ґрунтовна лексикографічна праця. *Дукля*. 1997. № 3. С. 63–65.

4. Українська мова: 1945–1995 / наук. ред. С. Єрмоленко. Opole: Uniwersytet Opolski, 1999. С. 35–66 (у співавт.).
5. Variation und Stabilität in Kontaktvarietäten: Beobachtungen zu gemischten Formen der Rede in Weißrussland, Ukraine und Schlesien / hrsg. G. Hentschel. Oldenburg: Universität Oldenburg, 2013. 109 s. (у співавт.)
6. Trasjanka und Suržyk — gemischte weißrussische und ukrainisch-russische Rede: Sprachlicher Inzest im Weißrussland und der Ukraine? / hrsg. G. Hentschel, O. Taranenko, S. Zaprudski. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. 394 s. (у співавт.).
7. Актуалізовані моделі в системі словотворення сучасної української мови (кінець ХХ — початок ХХІ ст.). Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 248 с.

Рецензії

Шевченко Л. І. [Рецензія]. *Мовознавство*. 2016. № 1. С. 75–78.

Кононенко І. [Рецензія]. *Studia Ucrainica Varsoviensia*. 2017. 5. С. 339–344.

8. Андроцентризм у системі мовних координат і сучасний гендерний рух. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 109 с.

Рецензії

Черненко Г. [Рецензія]. *Мовознавство*. 2021. № 3. С. 60–63.

Архангельська А. [Рецензія]. *Slavia*. 2021. R. 90. Seš. 4. С. 498–503.

Del Gaudio S. [Review of the book]. *Українська мова*. 2022. № 2. S. 133–137.

9. Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика / відп. ред. Б. М. Ажнюк. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2024. 616 с. (у співавт.).
10. Українська літературна мова кінця ХХ — першої чверті ХХІ ст.: стан і тенденції розвитку. Київ: Український мовно-інформаційний фонд, 2024. Ч. I. 880 с.
11. Українська літературна мова кінця ХХ — першої чверті ХХІ ст.: стан і тенденції розвитку. Київ: Український мовно-інформаційний фонд, 2024. Ч. II. 816 с.

Словники, енциклопедії, інші довідники

1. Російсько-український словник для ділових людей. Київ: Український письменник, 1992. 216 с. (у співавт.).
2. Орфографічний словник української мови. Київ: Наукова думка, 1994. 856 с. (у співавт.).
3. ДК 003–95. Класифікатор професій. Київ: Держстандарт України, 1995. 412 с. (у співавт.).
4. Російсько-український словник (сфера ділового спілкування). Київ: Довіра, 1996. 287 с. (у співавт.).
5. Орфографічний словник української мови. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Рідна мова, 1999. 990 с. (у співавт.).
6. Російсько-український словник (сфера ділового спілкування). 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Основа, 1999. 398 с. (у співавт.).
7. Словник синонімів української мови: у 2 т. Київ: Наукова думка, 1999. Т. 1. 1028 с. (у співавт.).
8. Словник синонімів української мови: у 2 т. Київ: Наукова думка, 2000. Т. 2. 956 с. (у співавт.).
9. Українсько-російський словник (сфера ділового спілкування). Київ: Основа, 2000. 448 с. (у співавт.).
10. ДК 003–95. Класифікатор професій (зі змінами та доповненнями). Київ: Держстандарт України, 2001. 412 с. (у співавт.).
11. Словозміна української мови (таблиці відмінювання і дієвідмінювання). Nyíregyháza, 2003. 197 с.

Рецензія

Єрмоленко С. Я. [Рецензія]. *Мовознавство*. 2003. № 5. С. 82–86.

12. Словник синонімів української мови: у 2 т. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Наукова думка, 2006. Т. 1 (у співавт.).
13. Словник синонімів української мови: у 2 т. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Наукова думка, 2006. Т. 2. (у співавт.).
14. Українсько-російський і російсько-український словник: Сфера ділового і професійного спілкування. Київ: Вища школа, 2011. 551 с. (у співавт.).
15. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 392 с. (у співавт.).
16. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000.
17. Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004.
18. Литовсько-український розмовник = Lietuvių–ukrainiečių rokalbių knygelė. Луцьк: Християнське життя, 2006. 91 с. (у співавт.).
19. Українська мова: Енциклопедія. 3-те вид., випр. і доп. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007 (у співавт.) [у виданні 137 статей обсягом близько 15 арк.].

Статті, тези доповідей

1971

1. Виховне значення нової суспільно-політичної лексики в публіцистиці Ярослава Галана. *Сборник студенческих научных работ*. Днепропетровск, 1971. Вып. 2. С. 79–83.

1972

2. Деякі фонетичні особливості говірки с. Олефірівки на Павлоградщині. *Питання української діалектології і міжмовних (міждіалектних) контактів*. Дніпропетровськ, 1972. С. 62–64.

1973

3. Лексична полісемія в живому мовленні с. Олефірівки. *Українська народна лексика*. Дніпропетровськ, 1973. С. 92–98.

1976

4. Аналогія як явище лексичної семантики. *Мовознавство*. 1976. № 1. С. 24–31.
5. Метафоричні моделі у світлі прагматики. *Мовознавство*. 1976. № 5. С. 24–29.
6. Про один із способів творення метафор. *Культура слова*. 1976. Вип. 11. С. 51–56.
7. Ще про моделі в метонімії. *Мовознавчі студії*. Київ, 1976. С. 112–115.

1977

8. Розвиток антонімічних відношень у багатозначних словах. *Українська мова і література в школі*. 1977. № 1. С. 53–60.
9. Метафора. *Трибуна лектора*. 1977. № 12. С. 68–69.

1980

10. Деякі аспекти теорії синонімії в плані створення синонімічного словника. *Мовознавство*. 1980. № 3. С. 25–31.
11. Синоніми чи не синоніми. *Культура слова*. 1980. Вип. 19. С. 49–56.
12. Тлумачний словник як база для синонімічного словника. *Слово і фразеологізм у словнику* / відп. ред. Л. С. Паламарчук. Київ, 1980. С. 201–220.
13. Особливості системного підходу до вивчення лексико-фразеологічної специфіки діалекту. *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови: тези доп.* Ужгород, 1980. С. 43–44.

1981

14. Граматико-семантичні процеси на основі відношень подібності. *Мовознавство*. 1981. № 6. С. 15–23.

1982

15. Різне в подібному і подібне в різному. *Культура слова*. 1982. Вип. 23. С. 42–45.
16. Смысловая основа процессов словотворения. *Мовознавство*. 1982. № 5. С. 19–27.
17. Смысловые процессы в основе развития деминутивных суффиксов. *Українське мовознавство*. 1982. Вип. 10. С. 48–56.
18. Автономізація зв'язаних мовних одиниць (на лексико-фразеологічному рівні). *Лексика української мови в її зв'язках з сусідніми слов'янськими і неслов'янськими мовами*: тези доп. / відп. ред. Й. О. Дзензелівський. Ужгород, 1982. С. 78–80.
19. О переосмыслении глаголов чувственного восприятия на лексическом и синтаксическом уровнях в восточнославянских языках. *Советские ученые по общим вопросам диалектологии и истории языка*: тезисы докл. и сообщ. (г. Волгоград, 1982 г.). Москва, 1982. С. 250–251.

1983

20. Мати смак, досягти успіхів. *Культура слова*. 1983. Вип. 24. С. 51–53.

1984

21. Метонімія як шлях зміни векторних відношень у семантиці (на рівні лексичних і синтаксичних значень). *Мовознавство*. 1984. № 1. С. 32–40.

1985

22. Смысловые процессы в основе субстантивации прикметников. *Мовознавство*. 1985. № 3. С. 47–54.
23. Концепція субстантивзації атрибутивних частин мови у О. О. Потебні та її сучасна інтерпретація. *Творча спадщина О. О. Потебні й сучасні філологічні науки (до 150-річчя з дня народження О. О. Потебні)*: тези респ. наук. конф. Харків, 1985. С. 115–116.

1986

24. Відображення суспільного сприйняття світу в семантиці мови. *Мова і культура* / відп. ред. В. М. Русанівський. Київ, 1986. С. 91–137.

Рецензія:

Карпенко Ю. О. [Рецензія]. *Українська мова і література в школі*. 1988. № 1. С. 76–78.

25. Місце метафори у словотворчих процесах. *Мовознавство*. 1986. № 3. С. 11–16.
26. Семантична основа зміни лексико-синтаксичної векторності дієслів чуттєвого сприйняття (явище метонімії). *Структура і семантика мовних одиниць*. Київ, 1986. С. 88–95.

1987

27. Синтагматичне переміщення смислу. *Мовознавство*. 1987. № 3. С. 22–28.

1988

28. Борис Грінченко і «Словарь української мови». *Українська мова і література в школі*. 1988. № 12. С. 31–38.
29. Контамінація як причина мовних змін і помилок. *Українська мова і література в школі*. 1988. № 3. С. 44–47.
30. Метонімія і еліпсис. *Мовознавство*. 1988. № 5. С. 29–34.
31. Робінзон Кукурузо і Марія, мрія. *Культура слова*. 1988. Вип. 35. С. 17–20.
32. Енантіосемія — спорадичність чи регулярність? *Актуальные проблемы исторической лексикологии и лексикографии: тезисы докл. Днепропетровск*, 1988. С. 174–176.
33. К проблеме полноты словника и словарной статьи толкового словаря. *Современное состояние и тенденции развития отечественной лексикографии (Актуальные проблемы подготовки и издания словарей): тезисы докл. Всесоюзн. конф. (г. Москва, 18–20 октября 1988 г.)*. Москва, 1988. С. 179–181.

1990

34. Абсолютні синоніми — реальність чи данина традиції? *Семантика мови і тексту: матеріали міжвуз. наук. конф. (м. Івано-Франківськ, 23–25 жовтня 1990 р.) / редкол: В. І. Кононенко, М. П. Лесюк та ін. Івано-Франківськ, 1990. Ч. 2. С. 17–18.*
35. Об адекватности стилистической характеристики слова в словаре. *Актуальные проблемы разработки Нового академического словаря русского языка: тезисы докл. Ленинград, 1990. С. 96–97.*

1991

36. Енантіосемія як загальнономвне явище (типи і шляхи розвитку). *Славянская культура в современном мире (изучение и преподавание в иноязычной аудитории): материалы II Междунар. семинара. Киев, 1991. С. 61–62.*

1992

37. Слов'янські мовні енциклопедії і створення енциклопедії «Українська мова». *Культура України і слов'янський світ*: тези доп. та повід. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 1992 р.) / ред. В. Г. Чернець та ін. Київ, 1992. Ч. 1. С. 35–37.

1993

38. Великий словник української мови (стан, проблеми, перспективи). *Другий Міжнародний конгрес україністів: Мовознавство* (м. Львів, 22–28 серпня 1993 р.). Львів, 1993. С. 256–259.
39. Динаміка слов'янських іменних класифікацій у діяхронії і синхронії (на формально- і семантико-граматичному та словотвірному рівнях). *Слов'янське мовознавство*: доп. XI Міжнародного з'їзду славістів (м. Брагіслава, 30 серпня – 8 вересня 1993 р.) / відп. ред. В. М. Русанівський. Київ, 1993. С. 74–98.
40. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем. *Мовознавство*. 1993. № 2. С. 35–38.
41. Новий академічний словник української мови. *Вісник Міжнародної асоціації україністів*. 1993. № 1. 81–85.
42. Динамика славянских именных классификаций в синхронии и диахронии. *XI Medzinárodný zjazd slavistov: zborník resumé* / red. J. Doruľa, S. Mislovičová. Bratislava, 1993. С. 273.
43. Українсько-російські мовні контакти. *Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, поняття*: довідник / відп. ред. Ю. І. Римаренко, І. Ф. Курас. Київ, 1993. С. 631–633.
44. Українізація. *Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, поняття*: довідник / відп. ред. Ю. І. Римаренко, І. Ф. Курас. Київ, 1993. С. 605–607.
45. Русинська мова. *Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, поняття*: довідник / відп. ред. Ю. І. Римаренко, І. Ф. Курас. Київ, 1993. С. 605.

1994

46. Коли мовні проблеми стають політичними. *Політика і час*. 1994. № 11. С. 65–68.
47. Слово до сучасного читача. *Російсько-український медичний словник* / за ред. М. Галина (Київ, 1920). Київ, 1994. С. 3–6.

1995

48. Вступне слово. *Відтворення українських власних назв (антропонімів і топонімів) іноземними мовами*: доп. та повід. міжнар. наук. конф. (м. Київ, 7–8 грудня 1993 р.). Київ, 1995. С. 5–6.

49. Лінгвістичний і соціальний комплекс проблем навколо сучасного українського правопису. *Мовознавство*. 1995. № 1. С. 3–8.
50. Юридичний статус мов і мовна дійсність в Україні. *Мова державна — мова офіційна*: зб. матеріалів наук. конф. (м. Київ, 24 вересня 1994 р.) / ред.-упоряд. В. Сидоренко. Київ, 1995. С. 6–12.
51. Могила А. П. *Українська літературна енциклопедія*: у 5 т. / відп. ред. І. О. Дзевєрін. Київ, 1995. Т. 3. С. 394.

1996

52. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних і політико-ідеологічних проблем. *Історія української мови*: хрестоматія / упоряд. С. Я. Єрмоленко, А. К. Мойсієнко. Київ, 1996. С. 280–286.
53. Мовна скарбниця українського народу. *Словарь української мови*: у 4 т. / упоряд. Борис Грінченко [репринтне видання]. Київ, 1996. Т. 1. С. V–XI.
54. Передмова. *Російсько-український словник* / уклад. О. О. Тараненко, В. М. Брицин. Київ, 1996. С. 5–9.
55. Теоретико-лінгвістичні засади та інформаційно-комп'ютерне забезпечення україномовних лінгвістичних інтелектуальних систем. *Мовознавство*. 1996. № 4–5. С. 3–7 (у співавт.).
56. Три метафоричні моделі слов'янської єдності та їх різні інтерпретації (Колар — Пушкін — Шевченко та ін.). *Pavol Jozef Šafárik a slavistika. Series: Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Šafarikiane: zborník príspevkov z vedeckej CONF. a dokumentov z Osláv 200. výročia narodenia P. J. Šafárika* / red. P. Petrus. Prešov, 1996. С. 441–445.
57. Українська мова на сучасному етапі (кінець 1980-х — 1990-і роки): старі і нові проблеми. *III Міжнародний конгрес українців (м. Харків, 26–29 серпня 1996 р.)*: *Мовознавство* / відп. ред. А. Івченко, О. Тараненко. Харків, 1996. С. 24–34.
58. Українсько-російські мовні контакти. *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / відп. ред. Ю. І. Римаренко. Київ, 1996. С. 635–636.
59. Офіційна мова. *Мала енциклопедія етнодержавознавства* / відп. ред. Ю. І. Римаренко. Київ, 1996. С. 573–574.

1997

60. Гра слів. *Культура слова*. 1997. Вип. 50. С. 37–41.
61. Додаток до II тому (з коментарями). *Словарь української мови* / упоряд. Борис Грінченко [репринтне видання]. Київ, 1997. Т. 2. С. I–V.
62. «Збирайте, як розумний садівник, достиглий овоч у Грінченка...» (Післямова до «Словаря української мови» за ред. Бориса Грінченка).

Словарь української мови: у 4 т. / упоряд. Борис Грінченко [репринтне видання]. Київ, 1997. Т. 4. [Без зазначення сторінок].

63. Лінгвістичний і соціальний комплекс проблем навколо сучасного українського правопису. *Український правопис: так і ні* / ред.-упоряд. О. О. Тараненко. Київ, 1997. С. 12–18.
64. Лінгвістичні проблеми української термінології на сучасному етапі. *Українська термінологія і сучасність*: матеріали II Всеукр. наук. конф. / відп. ред. Л. Симоненко. Київ, 1997. С. 3–9.
65. Лінгвістичні проблеми української термінології на сучасному етапі. *Вісник Книжкової палати*. 1997. № 11. С. 17–19.

1998

66. Українська мова як об'єкт політики. *Проблеми розвитку і застосування мов в Україні*. Київ, 1998. Вип. 1. С. 21–25.
67. Украинский язык посттоталитарного времени на фоне других славянских языков. *XII Międzynarodowy Kongres Slawistów (Kraków 27 VIII — 2 IX 1998)*. *Językoznawstwo: streszczenia referatów i komunikatów* / red. J. Rusek, J. Siatkowski. Warszawa, 1998. Т. 1. С. 421.

1999

68. Мовна ситуація і мовна політика в південно-східному регіоні України. *Вісник Університету внутрішніх справ*. 1999. № 7. Ч. 2. С. 163–170.
69. Українська мова наприкінці ХХ ст.: старі проблеми і нові перспективи. *Studia z filologii Polskiej i Słowiańskiej*. 1999. Т. 35. С. 273–290.
70. Мовна ситуація і мовна політика часів «перебудови» та державної незалежності України (кінець 80–90-ті роки). *Українська мова: 1945–1995* / наук. ред. С. Єрмоленко. Opole: Uniwersytet Opolski, 1999. С. 35–66.

2000

71. Синоніми української мови. *Словник синонімів української мови*: у 2 т. Київ, 2000. Т. 2. С. 945–954.
72. Українська мова в сучасній Україні. *Культура слова*. 2000. Вип. 53–54. С. 33–42.
73. Языковая ситуация и языковая политика времен «перестройки» и государственной независимости Украины (конец 1980-х — 1990-е годы). *Sprachwandel in der Slavia: die slavischen Sprachen an der Schwelle zum 21. Jahrhundert: ein internationales Handbuch: in 2 Tl.* / hrsg. L. Zybatow. Frankfurt am Main etc.: Peter Lang, 2000. Тl. 2. С. 635–652.
74. Активний словник. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 13–14.

75. Алегроформи. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 18.
76. Ампліфікація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 21–22.
77. Амфіболія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 22.
78. Анаколуф. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 22.
79. Аналогія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 23–25.
80. Антитеза. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 26–27
81. Антифразис. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 27.
82. Антоніми. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 27–29.
83. Антономазія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 29.
84. Архаїзм. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 32–33.
85. Астеїзм. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 34.
86. Баранник Д. Х. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 42.
87. Богородицький В. О. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 50.
88. Варіанти мовних одиниць. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 59–60.
89. Ващенко В. С. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 61–62.
90. Вербалізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 62–63.

91. Внутрішня форма слова. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 80.
92. Гаплогія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 87.
93. Гаркавець О. М. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 87.
94. Гіпербола. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 90.
95. Гладкий П. Д. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 92.
96. Гра слів. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 100–101.
97. Граматикалізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 105.
98. Гурін І. І. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 116.
99. Деетимологізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 123–124.
100. Деомонізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 125–126.
101. Десемантизація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 128.
102. Десинонімізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 128–129.
103. Дисфемізм. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 132.
104. Дублети. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 151.
105. Евфемізм. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 154–155.

106. Еліпсис. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 157.
107. Енантіосемія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 158–159.
108. Єфремов С. О. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 166.
109. Жайворонок В. В. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 167.
110. Застарілі слова. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 180–181.
111. Зміни значення. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 190–191.
112. Іронія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 214.
113. Каламбур. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 226.
114. Катахреза. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 229–230.
115. Каузативні дієслова. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 230–231.
116. Ключові слова. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 237–238.
117. Конверсія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 246.
118. Конденсація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 247.
119. Конотація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 248.
120. Контамінація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 250–251.

121. Кочерган М. П. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 258.
122. Лексема. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 271.
123. Лексика. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 272–273.
124. Лексикалізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 273–274.
125. Лексикографія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 274, 278–281.
126. Лексикологія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 281–282.
127. Лексичне значення. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 284–287.
128. Літота. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 296.
129. Магія мовна. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 298.
130. Мейозис. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 305–306.
131. Метафора. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 307–309.
132. Метонімія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 312–314.
133. Миртов О. В. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 315.
134. Мови письменника словник. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 326–327.
135. Мода в мові. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 337.

136. Мотивованість мовного знака. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 353.
137. Назва. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 360.
138. «Народна етимологія». *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 371.
139. Неологізм. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 377.
140. Німчинов К. Т. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 380.
141. Номінація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 385–387.
142. Образність. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 390–391.
143. Означеність-неозначеність іменника. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 397–398.
144. Оксиморон. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 400–401.
145. Омоніми. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 401–403.
146. Ономазіологія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 404.
147. Парадокс. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 423.
148. Пароніми. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 425.
149. Паронімічна атракція. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 425.
150. Парономазія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 425.

151. Пасивний словник. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 426.
152. Переносне значення. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 432–433.
153. Перерозклад. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 433.
154. Плеоназм. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 454–455.
155. Повтор. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 459.
156. Полісемія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 465–466.
157. Поповський А. М. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 467.
158. Посесивність. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 470–472.
159. Пронаміналізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 496–497.
160. Просторіччя. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 498–499.
161. Редуплікація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 507–508.
162. Савченко О. Н. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 529.
163. Семантика. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 530–532.
164. Семасіологія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 533.
165. Синекдоха. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 537–538.

166. Синестезія в мові. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 538.
167. Синоніми. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 539–542.
168. Синоніми абсолютні. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 542–544.
169. Синонімів словник. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 543–544.
170. Синтагматичне переміщення значення. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 545–546.
171. Словник. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 563–564.
172. Слово. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 565–568.
173. Спрощення. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 589–590.
174. Субстантивізація. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 612–613.
175. Суплетивізм. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 615–616.
176. Табу мовне. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 624–625.
177. Тавтологія. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 625.
178. Тезаурус. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 627.
179. Тлумачний словник. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 635–636.
180. Троп. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 639–640.

181. Ужченко В. Д. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 643.
182. Українсько-російські мовні контакти. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 684–686.
183. Уособлення. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 689–690.
184. Ускладнення. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 691.
185. Фігура мови. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 695–696.
186. Чак Є. Д. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 721–722.
187. Юрченко О. С. *Українська мова: Енциклопедія* / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2000. С. 743.

2001

188. Три метафоричні моделі слов'янської єдності та їх різні інтерпретації (Коллар — Пушкін — Шевченко та ін.). *Мовознавство*. 2001. № 3. С. 55–61.
189. Українська мова в умовах сучасної мовної ситуації в Україні. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2001. № 5. С. 6–19.
190. Українська мова і сучасна мовна ситуація в Україні. *Мовознавство*. 2001. № 4. С. 3–19.

2002

191. [Виступ б. н.]. *Мовна ситуація в Україні та дискусії навколо українського правопису: семінар* (м. Київ, 28 листопада 2022 р.). Київ, 2002. С. 51–56.
192. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови. *Мовознавство*. 2002. № 4–5. С. 33–39.
193. Українська ономастика в системі нових державно-політичних координат. *Linguistica slavica: ювілейний зб. на пошану І. М. Железняк* / відп. ред. В. П. Шульгач. Київ, 2002. С. 165–175.

2003

194. Актуальні соціально-правові проблеми сучасної мовної ситуації в Україні. *Право і лінгвістика: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Сімферополь — Ялта, 18–21 вересня 2003 р): у 2 ч. / голова редкол. В. С. Венедиктов, Сімферополь, 2003. Ч. 2. С. 22–33.*
195. Демократизація і/або лібералізація (до характеристики сучасного стану нормативно-стилістичних засад української мови). *П'ятий конгрес Міжнародної асоціації україністів (м. Чернівці, 26–29 серпня 2002 р.): Мовознавство. Чернівці, 2003. С. 10–17.*
196. Колоквіалізація, субстандартизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (закінчення). *Мовознавство. 2003. № 1. 23–41.*
197. Мовна ситуація та мовна політика в сучасній Україні (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство. 2003. № 2–3. С. 30–55.*

2004

198. Антитеза. *Шевченківська енциклопедія (Робочий зошит: «А»)*. Київ, 2004. С. 155–159.
199. Виступ б. н.] *Літературна мова у просторі національної культури: круглий стіл*. Київ, 2004. С. 17–20.
200. Про статус української мови і сучасну мовну ситуацію в Україні. *Науковий вісник Волинського державного університету ім. Лесі Українки. 2004. № 6. С. 5–9 (у співавт.)*.
201. Ажнюк Б. М. *Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 12.*
202. Активний словник. *Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 13–14.*
203. АLEGROформи. *Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 18.*
204. Ампліфікація. *Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 22.*
205. Амфіболія. *Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 22.*
206. Анаколуф. *Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 22.*

207. Аналогія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 24–25.
208. Антитеза. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 26–27.
209. Антифразис. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 27.
210. Антоніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 27–29.
211. Антономазія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 29.
212. Архаїзм. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 33.
213. Астеїзм. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 34.
214. Багатократні дієслова. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 41.
215. Баранник Д. Х. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 43.
216. Бідер Г. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 48–49.
217. Богородицький В. О. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 52.
218. Варіанти мовних одиниць. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 62–63.
219. Ващенко В. С. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 64.
220. Вербалізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 65–66.

221. Внутрішня форма слова. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 84.
222. Гаплоглозія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 93.
223. Гаркавець О. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 93.
224. Гіпербола. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 96.
225. Гладкий П. Д. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 98–99.
226. Гра слів. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 107–109.
227. Граматикалізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 112–113.
228. Гурін І. І. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 125.
229. Деетимологізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 133.
230. Деомонімізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 135.
231. Десемантизація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 138.
232. Десинонімізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 138.
233. Дисфемізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 143.

234. Дублети. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 164.
235. Евфемізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 168–169.
236. Еліпсис. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 171.
237. Енантіосемія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 172–174.
238. Єфремов С. О. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 181.
239. Жайворонок В. В. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 182.
240. Застарілі слова. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 195–196.
241. Зміни значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 206–207.
242. Ідіом. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 214.
243. Іронія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 231–232.
244. Каламбур. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 243.
245. Катахреза. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 247.
246. Каузативні дієслова. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 248.
247. Ключові слова. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 255–256.

248. Конверсія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 265–266.
249. Конденсація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 266.
250. Конотація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 267–268.
251. Контамінація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 269–270.
252. Кочерган М. П. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 279.
253. Лексема. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 293–294.
254. Лексика. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 294–295.
255. Лексикалізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 295–296.
256. Лексикографія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 296, 300–304.
257. Лексикологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 304–305.
258. Лексичне значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 307–309.
259. Літота. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 322.
260. Магія мовна. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 325–326.
261. Мейозис. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 333.

262. Метафора. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 334–337.
263. Метонімія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 339–342.
264. Миртов О. В. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 343.
265. Мови письменника словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 355–356.
266. Мода в мові. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 366.
267. Мокієнко В. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 369–370.
268. Мотивованість мовного знака. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 383–384.
269. Назва. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 391.
270. «Народна етимологія». *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 402–403.
271. Неологізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 408–409.
272. Німчинов К. Т. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 413.
273. Номінація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 417–419.
274. Образність. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 422–423.
275. Одарченко П. В. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 425.

276. Однократні дієслова. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 426–427.
277. Означеність-неозначеність іменника. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 430.
278. Оксиморон. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 433–434.
279. Омоніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 434–436.
280. Ономазіологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 437.
281. Офіційна мова. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 448–449.
282. Парадокс. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 458–459.
283. Пареміологічний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 460.
284. Пароніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 460–461.
285. Паронімічна атракція. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 461.
286. Парономазія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 461.
287. Пасивний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 462.
288. Переносне значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 468–469.

289. Перерозклад. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 469.
290. Плеоназм. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 491–492.
291. Повтор. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 496.
292. Полісемія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 502–503.
293. Поповський А. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 504.
294. Посесивність. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 508–509.
295. Прадід Ю. Ф. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 516–517.
296. Пронаміналізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та н. Київ, 2004. С. 534–535.
297. Просторіччя. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 536–537.
298. Редуплікація. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 546.
299. Савченко О. Н. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 569.
300. Семантика. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 575–577.
301. Семасіологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 578.

302. Синекдоха. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 583.
303. Синестезія в мові. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 583–584.
304. Синоніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 585–588.
305. Синоніми абсолютні. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 588–589.
306. Синонімів словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 589–590.
307. Синтагматичне переміщення значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 591–592.
308. Словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 610–612.
309. Слово. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 612–616.
310. Спрощення. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 637.
311. Субстантивация. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 661–662.
312. Суплетивізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 664–665.
313. Суржик. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 665–668.
314. Табу мовне. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 676–677.

315. Тавтологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 677.
316. Тезаурус. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 679.
317. Глумачний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 688–689.
318. Троп. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 692–693.
319. Ужченко В. Д. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 697.
320. Українсько-російські мовні контакти. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 744–746.
321. Уособлення. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 750.
322. Ускладнення. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 751–752.
323. Фігура мови. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 756–757.
324. Чак Є. Д. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 787.
325. Юрченко О. С. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2004. С. 811.

2005

326. Культ Берегині: за і проти. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету: Філологія. Педагогіка. Психологія*. 2005. Вип. 10. С. 6–8.
327. Номінація осіб жіночої статі і гендерний рух (у сучасних європейських мовах). *Проблеми зіставної семантики: зб. наук. статей / відп. ред. М. П. Кочерган*. Київ, 2005. Вип. 7. 2005. С. 15–21.

328. Принцип андроцентризму в системі мовних координат і сучасний гендерний рух. *Мовознавство*. 2005. № 1. С. 3–25.
329. Про сучасну критику української лексикографії та про самих критиків. *Мовознавство*. 2005. № 2. С. 94–96.
330. Слово про В. С. Ващенко. *Василь Семенович Ващенко: До 100-річчя від дня народження*. Дніпропетровськ, 2005. С. 11–12.
331. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (у межах граматичних категорій іменника). *Мовознавство*. 2005. № 3–4. С. 85–104.
332. Українська мова: формат сьогодення. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2005. № 8. С. 2–4.

2006

333. Актуальні проблеми сучасної мовної ситуації в Україні. *На терені юридичної і філологічної наук: зб. наук. пр., присвячений 50-річчю від дня народження і 25-річчю науково-педагогічної діяльності професора Ю. Ф. Прадіда Сімферополь*, 2006. С. 293–301.
334. Демократизація та/або лібералізація. *Урок української*. 2006. № 1–2. С. 24–28.
335. Дієслово в контексті сучасних тенденцій до перегляду нормативних засад української літературної мови. *Мовознавство*. 2006. № 2–3. С. 55–77.
336. Культ Берегині: за і проти. *Служитель фразеологічної музи*. Луганськ, 2006. С. 171–177.
337. Синоніми української мови. *Словник синонімів української мови: у 2 т.* Київ, 2006. Т. 2. С. 945–954.
338. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (у межах іменних граматичних категорій). *Мовознавство*. 2006. № 1. С. 44–61.
339. «Я» (сукупність принципів антропоцентризму, соціально активної особи та андроцентризму) в організації слов'янських іменних (родових) класифікацій. *Мова. Людина. Світ: до 70-річчя професора М. П. Кочергана: зб. наук. статей / відп. ред. О. О. Тараненко*. Київ, 2006. С. 67–71.
340. Гаркавець О. М. *Енциклопедія сучасної України / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.* Київ, 2006. Т. 5. С. 400 (у співавт.).
341. Гладкий П. Д. *Енциклопедія сучасної України / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.* Київ, 2006. Т. 5. С. 653.

2007

342. До проблеми гендерної основи іменників спільного роду на *-а* в слов'янських мовах. *Проблеми зіставної семантики*: зб. наук. статей / відп. ред. О. О. Тараненко. Київ, 2007. Вип. 8. С. 35–37.
343. На теми сучасної української ономастики. *Мовознавство*. 2007. № 1. С. 6–22.
344. Нормативні тенденції в сучасній українській мові і явище варіантності. *Українська термінологія і сучасність*: зб. наук. пр. / відп. ред. Л. О. Симоненко. Київ, 2007. Вип. 7. С. 25–37.
345. Про мовний статус українсько-російського суржикю. *Лінгвостилістика: об'єкт — стиль — мета — оцінка*: зб. наук. пр., присвяченій 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Єрмоленко / відп. ред. В. Г. Склярєнко. Київ, 2007. С. 69–74.
346. Ажнюк Б. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 12.
347. Активний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 13–14.
348. Алєгроформи. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 18.
349. Ампліфікація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 22.
350. Амфіболія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 22.
351. Анаколуф. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 22.
352. Аналогія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 24–25.
353. Антитеза. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 27.
354. Антифразис. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 27.

355. Антоніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 28–30.
356. Антономазія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 30.
357. Архаїзм. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 33–34.
358. Астеїзм. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 34–35.
359. Багатократні дієслова. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 41.
360. Баранник Д. Х. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 43.
361. Бідер Г. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 49–50.
362. Богородицький В. О. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 53.
363. Варіанти мовних одиниць. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 63–64.
364. Ващенко В. С. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 65–66.
365. Вербалізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 66–67.
366. Внутрішня форма слова. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 85.
367. Гаплогія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 94.

-
368. Гаркавець О. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 94.
369. Гіпербола. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 98.
370. Гладкий П. Д. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 101.
371. Головащук С. І. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 105–106.
372. Гра слів. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 110–112.
373. Градація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 112.
374. Граматикалізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 116.
375. Гурін І. І. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 129.
376. Деетимологізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 137.
377. Деомонімізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 139–140.
378. Десемантизація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 143.
379. Десинонімізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 143.
380. Дисфемізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 148–149.

381. Дієприкметниковий зворот. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 160 (у співавт.).
382. Дублети. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 170.
383. Евфемізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 173–174.
384. Еліпсис. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 176–177.
385. Енантіосемія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 178.
386. Єфремов С. О. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ 2007. С. 187–188.
387. Жайворонок В. В. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 189.
388. Застарілі слова. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 203–204.
389. Зміни значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 214–215.
390. Ідіом. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 222.
391. Іронія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 239.
392. Каламбур. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 252.
393. Катахреза. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 256–257.

394. Каузативні дієслова. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 257–258.
395. Ключові слова. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 265–266.
396. Конверсія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 276–277.
397. Конденсація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 277.
398. Конотація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 278–279.
399. Контамінація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 280–282.
400. Кочерган М. П. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 291–292.
401. Лексема. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 307.
402. Лексика. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 307–309.
403. Лексикалізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 309.
404. Лексикографія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 309, 313–317.
405. Лексикологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 317–318.
406. Лексична картотека. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 320 (у співавт.).

407. Лексичне значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 320–322.
408. Літота. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 336–337.
409. Лучик А. А. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 339.
410. Магія мовна. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 340–341.
411. Манакін В. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 343–344.
412. Мейозис. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 349.
413. Метафора. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 350–353.
414. Метонімія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 355–358.
415. Миртов О. В. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 359.
416. Мови письменника словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 372–373.
417. Мода в мові. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 384.
418. Мозер М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 387–388.
419. Мокієнко В. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 388.

-
420. Мотивованість мовного знака. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 401–402.
421. Назва. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 409.
422. «Народна етимологія». *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 420–421.
423. Неологізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 426–427.
424. Німчинов К. Т. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 431.
425. Номінація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 436–438.
426. Образність. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 441–442.
427. Одарченко П. В. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 444.
428. Однократні дієслова. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 446.
429. Означеність-неозначеність іменника. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 449–450.
430. Оксиморон. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 452–453.
431. Омоніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 454–455.
432. Ономасіологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 456–457.

433. Орфографічний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 462–463 (у співавт.).
434. Офіційна мова. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 468–469.
435. Парадокс. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 478–479.
436. Пареміологічний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 480.
437. Пароніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 480–481.
438. Паронімічна атракція. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 481.
439. Парономазія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 481.
440. Пасивний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 482.
441. Перекладний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 485–487 (у співавт.).
442. Переносне значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ 2007. С. 488–489.
443. Перерозклад. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 489–490.
444. Плеоназм. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 512–513.
445. Повтор. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 517–518.

-
446. Полісемія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 524–525.
447. Поповський А. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 526.
448. Посесивність. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 529–530.
449. Прадід Ю. Ф. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 538.
450. Пронаміналізація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 556–557.
451. Просторіччя. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 558–560.
452. Редуплікація. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 568.
453. Русанівський В. М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 587 (у співавт.).
454. Савченко О. Н. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 591.
455. Семантика. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 597–599.
456. Семасіологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 600.
457. Синекдоха. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 605–606.
458. Синестезія в мові. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 606.

459. Синоніми. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 607–610.
460. Синоніми абсолютні. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 610–611.
461. Синонімів словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 612–613.
462. Синтагматичне переміщення значення. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 614.
463. Словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 633–634.
464. Слово. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 635–639.
465. Спрощення. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 660.
466. Стишов О. А. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 679.
467. Стрижак О. С. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 680.
468. Субстантивация. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 685–686.
469. Суплетивізм. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 689.
470. Суржик. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 689–692.
471. Табу мовне. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 701–702.

472. Тавтологія. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 702.
473. Тезаурус. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 704.
474. Тлумачний словник. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 713–714.
475. Троп. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 718.
476. Ужченко В. Д. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 722.
477. Українсько-російські мовні контакти. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 770–773.
478. Уособлення. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 777.
479. Ускладнення. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 778.
480. Фігура мови. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 783–787.
481. Флаер М. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 789–790.
482. Чак Є. Д. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 819.
483. Юрченко О. С. *Українська мова: Енциклопедія*. 3-тє вид., змін. і доп. / ред. кол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови) та ін. Київ, 2007. С. 843.
484. Головащук С. І. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2007. Т. 6. С. 55.
485. Ukrainian and Russian in contact: attraction and estrangement. *International Journal of the Sociology of Language*. 2007. No 183. P. 119–140.

2008

486. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*. 2008. № 2–3. С. 159–189.
487. Сучасні тенденції до перегляду нормативних засад української літературної мови і явище пуризму (на загальнослов'янському тлі). *Слов'янські обрії*: зб. наук. пр. / ред. кол.: О. С. Онищенко (відп. ред.), Т. П. Дубас, Є. А. Карпіловська та ін. Київ, 2008. Вип. 2: *XIV Міжнародний з'їзд славистів* (м. Охрид, 10–16 вересня 2008 р.). Доповіді. С. 729–767.
488. Українська мова в сучасній Україні. *Мова, культура й освіта в сучасному світі*: зб. наук. пр. до 90-річчя д. філол. н., проф. О. К. Романовського / відп. ред. О. А. Стишов. Київ, 2008. С. 101–107.
489. Українсько-російський суржик: статус, тенденції, оцінки, прогнози. *Мовознавство*. 2008, № 1. С. 14–30.
490. Современные тенденции к пересмотру нормативной основы украинского литературного языка и явление пуризма (на общеславянском фоне). *XIV Меѓународен конгрес на слависти (Охрид, 10–16 септември 2008)*: зборник на резимеа. Скопје, 2008. Т. I. С. 235–236.

2009

491. Про демінутив як вияв національної ментальності (деякі міжмовні паралелі). *Проблеми зіставної семантики*: зб. наук. статей / відп. ред. О. О. Тараненко. Київ, 2009. Вип. 9. С. 43–52.
492. Український і російський мовно-культурні вектори в сучасній Україні: реальність, політизація, міфи. I. *Мовознавство*. 2009. № 2. С. 3–33.
493. Український і російський мовно-культурні вектори в сучасній Україні: реальність, політизація, міфи. II. *Мовознавство*. 2009. № 3–4. С. 54–81.

2010

494. На теми сучасного українського ономастикону: тенденції конотативних нашарувань. *Мовознавство*. 2010. № 1. С. 14–36.
495. «Соціолінгвістична карта» української топонімії. *Студії з ономастики та етимології 2010* / відп. ред. І. В. Єфименко. Луцьк, 2010. С. 241–265.
496. Українсько-російські мовні контакти на сучасному етапі: притягування і відштовхування. I. Впливи, інтерференція, запозичення. *Мовознавство*. 2010. № 2–3. С. 55–82.

497. Українсько-російські мовні контакти на сучасному етапі: притягування і відштовхування. II. Текстуальні вкраплення, прецедентні тексти мовою оригіналу. *Мовознавство*. 2010. № 4–5. С. 22–39.

2011

498. Національна політика Російської Федерації як один із чинників прискорення культурно-мовної асиміляції етнічних українців. *Науковий збірник Музею української культури у Свиднику*. Свидник, 2011. № 26. С. 19–28.
499. Словники національної мови і національно-культурні стереотипи. *Актуальні проблеми прикладної лінгвістики (APAL 2011): матеріали міжнародної інтернет-конференції (23–24 червня 2011 р.)*. Умань, 2011. С. 75–78.
500. Суперечності між національним і соціальним у розвитку літературної мови. *Життя — у слові: зб. наук. пр. на пошану академіка В. М. Русанівського*. Київ, 2011. С. 345–353.
501. Явище історико-мовної міфотворчості в сучасному українському суспільстві. *Мовознавство*. 2011. № 6. С. 14–33.

2012

502. Активізація історико-мовної міфотворчості в сучасному українському суспільстві. *Академік Олександр Савич Мельничук і сучасне мовознавство* / ред. кол.: О. Б. Ткаченко (голова) та ін. Київ, 2012. С. 217–228.
503. *Лівий – правий, демократ – ліберал* та ін.: семантико-оцінні переорієнтації в опозиціях сучасного українського політичного спектра. *Акцентологія. Етимологія. Семантика: До 75-річчя академіка НАН України В. Г. Скляренка* / відп. ред. Г. П. Півторак. Київ, 2012. С. 454–470.
504. Суперечності між національним і соціальним у розвитку літературної мови. *Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві: зб. наук. пр.* / відп. ред. Б. М. Ажнюк. Київ, 2012. С. 92–118.
505. *Укр. воріженьки: дзеркало національної ментальності? Studien zu Sprache, Literatur und Kultur bei der Slaven: Gedenkschrift für George Y. Shevelov aus Anlass seines 100. Geburtstages und 10. Todestages* / hrsg. A. Danylenko und S. Vakulenko. München; Berlin, 2012. С. 231–244.
506. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX — початку XXI ст.). I. *Мовознавство*. 2012. № 3. С. 3–31.
507. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX — початку XXI ст.). II. *Мовознавство*. 2012. № 5. С. 13–40.

508. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX — початку XXI ст.). III. *Мовознавство*. 2012. № 6. С. 3–22.
509. Антитеза. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2012. Т. 1. С. 205–208.
510. Гра слів. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2012. Т. 2. С. 152–154.

2013

511. Активізація префіксальних моделей української мови як відбиття формування нової системи цінностей і пріоритетів українського суспільства (кінець XX — початок XXI ст.). *Мова у дзеркалі особистості*: філологічні дослідження, присвячені ювілею доктора філологічних наук, професора, академіка НАПН України Кононенка Віталія Івановича / редкол.: В. В. Ірещук (голова) та ін. Івано-Франківськ, 2013. С. 143–158.
512. Варіантність vs. стабільність у структурі українсько-російського «суржику» (УРС): сукупність ідіолектів vs. Соціолект. *Variation und Stabilität in Kontaktvarietäten: Beobachtungen zu gemischten Formen der Rede in Weißrussland, Ukraine und Schlesien* / hrsg. G. Hentschel. Oldenburg, 2013. С. 27–61.
513. Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні (на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*. 2013. № 2–3. С. 63–99.
514. Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні (на загальнослов'янському тлі). *Слов'янські обрії*: доповіді XV Міжнародного з'їзду славистів (м. Мінськ, 20–27 серпня 2013 р.). Київ, 2013. Вип. 6. Ч. 1: Мовознавство. С. 197–222.
515. Мовна присутність української західної діаспори в сучасній Україні. *Slavic Languages in Migration (Slavische Sprachgeschichte)* / hrsg. v. M. Moser. Wien; Berlin, 2013. Bd. 6. С. 125–160.
516. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX — початку XXI ст.). IV. *Мовознавство*. 2013. № 6. С. 3–26.
517. Вариантность vs. стабільність в структурі українсько-російського «суржика» (УРС): совокупность идиолектов vs. Социолект. *XV Міжнародны з'езд славістаў (Мінск, 20–27 жніўня 2013 г.): тэзісы дакладаў*. Мінск, 2013. Т. 1: Мовазнаўства. С. 293–294.
518. Язык украинской западной диаспоры и современная языковая ситуация в Украине (на общеславянском фоне). *XV Міжнародны з'езд*

славістаў (Мінск, 20–27 жніўня 2013 г.): тэзісы дакладаў. Мінск, 2013. Т. 1: Мовознаўства. С. 218–219.

519. Оксиморон. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2013. Т. 4. С. 692–693.
520. Паралелізм. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2013. Т. 4. С. 781–783.

2014

521. Рівняння на «європейські» та «світові» цінності як один із номінативно-аксіологічних комплексів сучасного українського дискурсу. *Лінгвістичні студії: на пошану корифею*: зб. наук. пр. і вітань із нагоди 90-ліття від дня народження С. І. Дорошенка / за ред. Л. А. Лисиченко, О. А. Олексенко. Харків, 2014. С. 269–277.
522. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX — початку XXI ст.). V. *Мовознавство*. 2014. № 1. С. 3–31.
523. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX — початку XXI ст.). VI. *Мовознавство*. 2014. № 3. С. 3–33.
524. Формування нової системи соціальних цінностей і пріоритетів українського суспільства (на матеріалах української мови кінця XX — початку XXI ст.). VII. *Мовознавство*. 2014. № 5. С. 14–34.
525. Ukrainisch-russischer Suržyk: Status, Bewertungen, Tendenzen, Prognosen. *Trasjanka und Suržyk — gemischte weißrussische und ukrainisch-russische Rede: Sprachlicher Inzest im Weißrussland und der Ukraine?* / hrsg. G. Hentschel, O. Taranenko, S. Zaprudski. Frankfurt am Main, 2014. S. 265–287.
526. Контамінація. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2014. Т. 14. С. 353–354.

2015

527. Загальнокультурні впливи Галичини в сьогоднішньому мовному житті України. *Мовознавство*. 2015. № 2. С. 44–53.
528. Мовний ландшафт Центральної України: українська мова, російська мова, «суржик». *Мовознавство*. 2015. № 4. С. 3–25 (у співавт.).
529. Словотворення української мови в аспекті її сучасних системно-нормотворчих тенденцій (кінець XX — початок XXI ст.). *Мовознавство*. 2015. № 1. С. 3–32.

530. Характеристика деяких лексикографічних параметрів одного з томів «Словника української мови» у 20 томах. *Мовознавство*. 2015. № 6. С. 87–91.
531. Die Sprachenlandschaft der zentralen Ukraine: Ukrainisch, Russisch, «Surzyk» (Verwendung — Kompetenz — nationale Positionierung). *Die Welt der Slaven*. 2015. Bd. 60. S. 248–275 (у співавт.).
532. Перифраз. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2015. Т. 5. С. 54–56.
533. Плеоназм. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2015. Т. 5. С. 166–167.
534. Повтор. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2015. Т. 5. С. 201–206.
535. Порівняння. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2015. Т. 5. С. 277–284.
536. Тавтологія. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2015. Т. 5. Т. 6. С. 17–18.
537. Троп. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2015. Т. 5. С. 305–316.
538. Фігура стилістична. *Шевченківська енциклопедія*: у 6 т. / ред. кол.: М. Г. Жулинський (голова) та ін. Київ, 2015. Т. 5. С. 490–500.

2016

539. Активізація тенденцій до аналітизму versus до синтетизму в сучасній українській літературній мові (кінець ХХ — початок ХХІ ст.). I. *Мовознавство*. 2016. № 5. С. 3–17.
540. Активізація тенденцій до аналітизму versus до синтетизму в сучасній українській літературній мові (кінець ХХ — початок ХХІ ст.). II. *Мовознавство*. 2016. № 6. С. 3–22.
541. Нові явища у фонетиці сучасної української мови (кінець ХХ — початок ХХІ ст.). *Мовознавство*. 2016. № 2. С. 15–44.
542. Тенденції до синтетизму в сучасній українській літературній мові (кінець ХХ — початок ХХІ ст.). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету: Серія Філологія*. 2016. Т. 19. № 2. С. 91–100.
543. Лексика. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2016. Т. 17. С. 35–36.
544. Лексикографія. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2016. Т. 17. С. 36–39.
545. Лексикологія. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2016. Т. 17. С. 39–40.

546. Ukrainisch. *Bibliographie zu deutschen Lehnwörtern im Weißrussischen, Ukrainischen und Russischen*. Oldenburg: BIS-Verlag der Carl von Ossietzky Universität, 2016. 58 s. URL: https://oops.uni-oldenburg.de/2793/1/Bibliographie_Deutsche_Lehnwörter_im_Ostslavischen.pdf (Last accessed: 08.06.2024) (у співавт.).

2017

547. Активізація змін у межах явища мовної варіантності в українській літературній мові новітнього періоду (кінець XX — початок XXI ст.). *Мовознавство*. 2017. № 3. С. 17–38.
548. Тенденції до «елітаризації» як один з напрямів розвитку української літературної мови новітнього періоду (кінець XX — початок XXI ст.). *Мовознавство*. 2017. № 4. С. 65–80.

2018

549. Зміни у співвідношеннях між тенденціями до аналітизму / до синтезизму на межі XX–XXI ст. (українська мова на загальнослов'янському тлі). *Мовознавство*. 2018. № 2. С. 43–68.
550. Словники української мови в діяльності Академії наук України. *Народна творчість та етнологія*. 2018. № 4. С. 5–14.
551. 551. Изменения в соотношениях между тенденциями к аналитизму / к синтезизму на рубеже XX–XXI вв. (украинский язык на общеславянском фоне). *XVI међународни конгрес слависта (Београд 0–27. VIII 2018): тезе и резимеи*. Београд, 2018. Т. 1. С. 249.

2019

552. Державна мовна політика і контроль за станом літературної мови: досвід постсоціалістичних країн. *Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ* / відп. ред. Б. М. Ажнюк. Київ, 2019. С. 50–96.
553. Мова і церква в сучасній Україні. *Мовознавство*. 2019. № 6. С. 22–55 (у співавт.).
554. Нові тенденції в поширенні елементів російської мови в корпусі й текстах української літературної мови. I. *Мовознавство*. 2019. № 2. С. 3–25.
555. Нові тенденції в поширенні елементів російської мови в корпусі й текстах української літературної мови. II. *Мовознавство*. 2019. № 3. С. 3–25.
556. Три метафоричні моделі слов'янської єдності та їх різні інтерпретації (Коллар — Пушкін — Шевченко та ін.). *Українська мова і європейський лінгвокультурний контекст* / відп. ред. Б. М. Ажнюк. Київ, 2019. С. 56–67.

557. Language and Religion in Central Ukraine. *International Journal of the Sociology of Language*. 2019. Vol. 260. P. 105–130 (у співавт.).

2020

558. Явище мовного андроцентризму і сучасний рух за гендерну рівність. I. *Мовознавство*. 2020. № 1. С. 20–46.
559. Явище мовного андроцентризму і сучасний рух за гендерну рівність. II. *Мовознавство*. 2020. № 2. С. 27–41.
560. Явище мовного андроцентризму і сучасний рух за гендерну рівність. III. *Мовознавство*. 2020. № 3. С. 3–25.
561. Назва. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2020. Т. 22. С. 380.

2021

562. Мова як дзеркало етнічної ментальності: так і ні (кілька мовних явищ). *Мовознавство*. 2021. № 6. С. 3–23.
563. Неологізм. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2021. Т. 23. С. 155.
564. Номінація. *Енциклопедія сучасної України* / гол. редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін. Київ, 2021. Т. 23. С. 763–765.
565. Bilingualism or tricolonialism: Ukrainian, Russian and “Suržyk” in Ukraine: analysis and linguistic-geographical mapping. *Die Welt der Slaven*. 2021. Jg. LXVI, Heft 1. P. 268–299 (у співавт.).

2022

566. Двомовність чи трикодовість: українська мова, російська мова і «суржик» в Україні (аналіз і лінгвістично-географічне картографування). *Мовознавство*. 2022. № 1. С. 21–50 (у співавт.).

2023

567. Між «бути-мовою» і «мати-мовою»: дискусії навколо двох посесивних конструкцій української мови. *Ucrainica X: Současná ukrajinistika: Problémy jazyka, literatury a kultury*. Olomouc, 2023, с. 139–142.
568. Мова як дзеркало етнічної ментальності: так і ні (кілька мовних явищ). *Академік Олександр Савич Мельничук і сучасне мовознавство*. II: зб. наук. пр. до 100-річчя від дня народження. Київ, 2023. С. 122–152. URL: <https://drive.google.com/file/d/1stutvWcTaeGFpMs2JVckflgIVRUVcOQw/view> (дата звернення: 23.09.2024).
569. Питання про наявність та узаконення регіональних і національних варіантів української мови. *Einheit(en) in der Vielfalt von Slavistik*

und Osteuropakunde: Festschrift für Gerd Hentschel aus Anlass seines 70. Geburtstag / hrsg. H. Bartels, Th. Menzel, J. P. Zeller. Lausanne; Berlin etc., 2023. С. 467–482.

570. Російсько-українська війна і українська мова (попередні спостереження). І. *Мовознавство*. 2023. № 3. С. 3–29.
571. Російсько-українська війна і українська мова (попередні спостереження). ІІ. *Мовознавство*. 2023. № 4. С. 3–25.
572. Словники української мови в діяльності Академії наук України. *Лексикографічна парадигма XXI ст.: теорія і методологія. До 100-ліття від дня народження Леоніда Сидоровича Паламарчука*: монографія / відп. ред. Є. А. Карпіловська. Київ, 2023. С. 582–591. URL: https://archer.chnu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8333/Гуцуляк%20Т.Є._Розділ%20монографії_2023.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 08.06.2024)

2024

573. Між «бути»-мовою і «мати»-мовою: дискусії навколо двох посесивних конструкцій української мови. *Мовознавство*. 2024. № 2. С. 3–8.
574. Російсько-українська війна і українська мова. *Мова і війна: динаміка мовної системи і мовна політика* / відп. ред. Б. М. Ажнюк. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2024. С. 12–87.

Рецензії на наукові праці

1. [Рец. на кн.:] Кочерган М. П. Слово і контекст (Львів, 1980). *Мовознавство*. 1981. № 4. С. 89–91.
2. [Рец. на кн.:] Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови (Київ, 1986). *Українська мова і література в школі*. 1987. № 4. С. 61–63.
3. [Рец. на кн.:] Полюга Л. М. Словник антонімів (Київ, 1987). *Українська мова і література в школі*. 1988. № 11. С. 77–79.
4. [Рец. на кн.:] Російсько-український словник з авіаційної та ракетно-космічної техніки / за ред. Д. Х. Баранника і В. Ф. Пріснякова (Дніпропетровськ, 1997). *Мовознавство*. 1998. № 4–5. С. 73–75.
5. [Рец. на кн.:] Винницький В. Українська акцентна система: становлення, розвиток (Львів, 2002). *Мовознавство*. 2003. № 4. С. 89–93.
6. [Рец. на кн.:] Кочерган М. П. Загальне мовознавство (Київ, 2003). *Вісник Київського лінгвістичного університету: Серія Філологія*. 2003. Т. 6. № 2. С. 215–218.

7. [Рец. на кн.:] Коцюба З. Г. Рефлексія побутової свідомості в різномовному проverbsьбальному просторі (Львів, 2010). *Мовознавство*. 2010. № 4–5. С. 132–135.
8. [Рец. на кн.:] Університетська україністика в актуальних епістемах сучасного мовознавства (Київ, 2013). *Мовознавство*. 2013. № 6. С. 68–71.
9. Про манеру викладу чужих думок і ведення полеміки в одній монографії (враження після ознайомлення з книжкою: Радевич-Виницький Я. К. Двомовність в Україні: теорія, історія, мововживання (Київ; Дрогобич: Посвіт, 2011. 592 с.). *Мовознавство*. 2013. № 4. С. 83–88.
10. [Рец. на кн.:] Матіїв М. Д. Словник говірок центральної Бойківщини (Київ; Сімферополь, 2013, 602 с.). *Мовознавство*. 2014. № 2. С. 82–84.
11. [Рец. на кн.:] Півторак Г. Історико-лінгвістична славістика: Вибрані праці. *Мовознавство*. 2016. № 3. С. 77–81.
12. [Рец. на кн.:] Скляренко В. Г. Історія українського наголосу. Дієслово (Київ, 2017, 703 с.). *Мовознавство*. 2018. № 1. С. 66–72.
13. [Рец. на кн.:] Пономаренко С. Сучасна українська мова: Морфеміка. Дериватологія. Морфологія (Миколаїв, 2017). *Мовознавство*. 2019. № 1. С. 79–82.

Газетні статті, виступи (вибірково)

1. *Любисток і любити*: Про явище народної етимології. *Вісті з України*. 1987, № 5. С. 5.
2. *Робінзон Кукурузо і Марія, мрія...* (про гру слів). *Вісті з України*. 1988, № 10. С. 5.
3. Життєдайний параграф. *Літературна Україна*. 1992. 10 вересня. С. 2.
4. У дзеркалі сьгоднішніх оцінок і дискусій. *Літературна Україна*. 1993. 31 січня. С. 3.
5. Українська термінологія: стан, проблеми і перспективи. *Урядовий кур'єр*. 1993. 18 березня. С. 8 (у співавт.).
6. «Жива схованка людського духу». *Освіта*. 1994. 22 червня. С. 7.
7. Четвертого не дано: Про поняття офіційної мови в законодавстві. *Вечірній Київ*. 1994. 29 липня. С. 1.
8. Про поняття офіційної мови в законодавстві. *Літературна Україна*. 1994. 4 серпня. С. 1.
9. Про поняття офіційної мови в законодавстві. *Українське слово*. 1994. 11 серпня. С. 1.
10. Про поняття офіційної мови в законодавстві. *Голос України*. 1994. 18 серпня. С. 1.

-
11. Мовні проблеми України і її державна політика. *Літературна Україна*. 1996. 13 червня. С. 5.
  12. Українська мова як об'єкт політики. *Літературна Україна*. 1997. 18 грудня. С. 6.
  13. Лінгвістичні проблеми української термінології на сучасному етапі. *Урядовий кур'єр*. 1998. 27 січня. С. 8.
  14. Лінгвістичні проблеми української термінології на сучасному етапі. *Народна армія*. 1998. 29 січня. С. 3.
  15. І на сторожі коло їх поставлю... термін: Лінгвістичні проблеми української термінології. *Кримська світлиця*. 1998. 24 липня. С. 5.

ВІДПОВІДАЛЬНЕ РЕДАГУВАННЯ (вибірково)

1. III Міжнародний конгрес українців: Мовознавство. Харків: Око, 1996. 344 с. (співред.).
2. Прадід Ю. Ф. Фразеологічна ідеографія (проблематика досліджень). Київ; Сімферополь: [б. в.], 1997. 254 с.
3. Український правопис: так і ні (Обговорення нової редакції «Українського правопису»). Київ: Рідна мова; Довіра, 1997. 181 с.
4. Іващенко В. Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології). Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. 328 с.
5. Мова. Людина. Світ: До 70-річчя М. П. Кочергана. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2006. 353 с.
6. Проблеми зіставної семантики. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2007. Вип. 8. 398 с.
7. Проблеми зіставної семантики. Київ: Видавничий центр КНЛУ, 2009. Вип. 9. 402 с.
8. Мізін К. І. Людина в дзеркалі компаративної фразеології. Київ; Кременчук: Щербатих О. В., 2011. 448 с.
9. Деменчук О. В. Лінгвістика чуттєвого сприйняття: динамічні моделі в семантиці перцептивної лексики української, польської та англійської мов. Рівне: О. Зень, 2014. 384 с.
10. Академік Олександр Савич Мельничук і сучасне мовознавство. II. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2023.
11. *Trasjanka und Suržyk — gemischte weißrussische und ukrainisch-russische Rede: Sprachlicher Inzest im Weißrussland und der Ukraine?* Frankfurt am Main: Peter Lang, 2014. 394 S. (співред.).
12. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2000. 752 с. (співголова ред. колегії).
13. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія імені М. П. Бажана, 2004. 2-ге вид., випр. і доп. 824 с. (співголова ред. колегії).
14. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Українська енциклопедія імені М.П.Бажана, 2007. 3-тє вид., змін. і доп. 856 с. (співголова ред. колегії).

15. Словник української мови: у 20 т. Київ: Наукова думка, 2012. Т. 2. 976 с.
16. Словник української мови: у 20 т. Київ: Український мовно-інформаційний фонд, 2014, Т. 5. 992 с.
17. Словник української мови: у 20 т. Київ: Український мовно-інформаційний фонд, 2015. Т. 6. С. 9–411.
18. Словник української мови: у 20 т. Київ: Український мовно-інформаційний фонд, 2019. Т. 10. 992 с.
19. Словник синонімів української мови: у 2 т. Київ: Наукова думка, 1999. Т. 1 (буква «З»). С. 502–640.
20. Словник синонімів української мови: у 2 т. Київ: Наукова думка, 2000. Т. 2 (букви «С», «Т»). С. 593–775.
21. Словник української мови: у 20 т. / ред. кол.: О. О. Тараненко (перший заступник голови ред. колегії) та ін. Київ: Наукова думка, 2014–... .
22. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету: зб. наук. пр. / ред. кол.: О. О. Тараненко (заступник гол. ред.). Київ: [б. в.], 2004–2009.
23. Мовознавство: науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України / ред. кол.: О. О. Тараненко (заступник гол. ред.). Київ, 1993–2019.
24. Мовознавство: науково-теоретичний журнал Інституту мовознавства ім. О.О. Потебні та Українського мовно-інформаційного фонду НАН України / наук.-ред. рада.: О. О. Тараненко (голова). Київ, 2020–...

Довідкове видання

ОЛЕКСАНДР ОНИСИМОВИЧ ТАРАНЕНКО

Біобібліографія до 75-річчя

Науково-методичний центр видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувач НМЦ видавничої діяльності *М. М. Прядко*
Відповідальна за випуск *А. М. Даниленко*
Над виданням працювали *Т. В. Нестерова, Н. В. Клименко*

Підписано до друку 1.10.2024 р. Формат 60x84/16.
Ум. друк. арк. 4,88. Наклад 100 пр. Зам. № 4-55.

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 8052 від 29.01.2024 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі «Інтернет» без письмового дозволу Київського столичного університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порушення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.